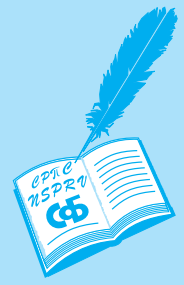

INFORMATOR

NSPRV-CPTE

BESPLATAN
PRIMERAK

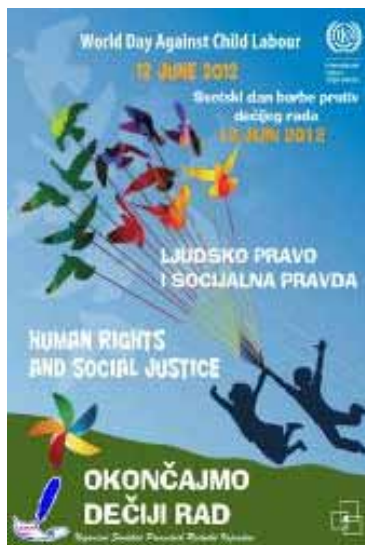
sindiso@sbb.rs
www.nsprv.org
www.srpss.org.rs

NEZAVISNI SINDIKAT PROSVETNIH RADNIKA VOJVODINE • GODINA 6 • JUN–JUL 2012 • BROJ 61-62

УСПЕШНА КОНФЕРЕНЦИЈА НСПРВ „ОКОНЧАЈМО ДЕЧИЈИ РАД!“

Наш Синдикат је једина синдикална организација у земљи, која се континуирано бави дечијим радом – неправедно запостављеном друштвеном темом, желећи дати пун допринос спречавању дечијег рада и дечије експлоатације, укључујући и оне најружније и најекстремније појавне облике – проституцију и трафикинг, успешно је организовао тематску конференцију „Људско право и социјална правда – окончајмо дечији рад. На конференцији коју је НСПРВ организовао у уторак 12. јуна у сомборском Дому ученика средњих школа, са почетком у 11.59 часова („минут до 12“) говорили су: Јован Протић национални координатор ILO Serbia, Митар Турашковић, национални координатор за борбу против трговине људима из Министарства унутрашњих послова, проф. Хаџи Здравко М. Ковач, генерални секретар Синдиката, проф. Борислав Станичковић, начелник ШУ Сомбор и Гордана Стрилић из Националне службе за запошљавање.

Приказани су тематски филмови Специјализоване агенције МОП-а – ILO-IPEC која се бави спречавањем дечијег рада и по први пут у Србији је организована презентација и дегустација Fair

Trade производа - производа који нису настали робовским дечијим радом. Јован Протић је поделио награде ауторима најбољих радова на конкурс у НСПРВ организованом у склопу ГНА 2012.

Светски дан борбе против дечијег рада обележен је први пут 2002. године, у организацији Међународне организације рада, с циљем подизања свести и покретања акција у свету против дечијег рада и запошљавања деце, тражећи подршку појединих влада, социјалних партнера, цивилног друштва, као и медија у кампањи против сваког облика изабљивања деце.

Милиони девојчица и дечака у целом свету заплесени су, а више од половине те деце изложено је најгорим облицима дечијег рада, као што су рад у опасним окружењима, ropство или други облици присилног рада, незаконите активности (кријумчарење дроге, проституција), као и учествовање у оружаним сукобима. Тој деци је ускраћено адекватно образовање, здравље, слободно време уз кршење њихових темељних права и слобода.

(Више на страницама 3–5.)

ЕУ: ДОДАТНИ СЛОБОДНИ ДАНИ ЗА ОНЕ КОЈИ СЕ РАЗБОЛЕ НА ГОДИШЊЕМ ОДМОРУ

Европски суд правде (ЕСП) донео је 21. јуна одлуку да радници који се разболе током годишњег одмора могу да у каснијем периоду узму плаћено одсуство са истим бројем дана колико су били болесни. Извор из ЕУ рекао је да је одлука ЕСП правно обавезујућа у целој ЕУ. Ова одлука суда донета је на захтев шпанског радничког синдиката против групајације робних кућа. У саопштењу се наводи да право на плаћени годишњи одмор не може бити ограничено тумачен. Суд, чије је седиште у Луксембургу, наводи да „Директива о радном времену ЕУ“ одобрава радницима право на најмање четири седмице годишњег одмора, чак „иако се предвиђено време подудара са боловањем“. „Небитно је време кад се радник разболео. Стога, радник може касније да оде на плаћено одсуство, које се подудара са временом проведеним на боловању, без обзира на то кад се разболео“, наводи се у одлуци.

У овом броју можете још читати:

УЧИТЕЉСКА ШКОЛА У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 19. ВЕКА	стр. 2
ВИШАК ЗАПОСЛЕНИХ.....	стр. 6
САМО АДВОКАТИ МОГУ ЗАСТУПАТИ РАДНИКЕ.....	стр. 7
КАКО ПОВЕЋАТИ КВАЛИТЕТ ДОКТОРСКИХ СТУДИЈА.....	стр. 8
УБ У АВГУСТУ НА ШАНГАЈСКОЈ ЛИСТИ.....	стр. 8
ПРИБЛИЖАВАЊЕ ДРЖАВНИХ УНИВЕРЗИТЕТА ПРИВАТНИМ.....	стр. 8
СВЕ ВИШЕ УНИВЕРЗИТЕТА, СВЕ МАЊЕ ДИПЛОМА	стр. 9
СВЕ ИСТО: ЗАРАДЕ СКОЧИЛЕ, ДИНАР ПАО	стр. 10
ИЗБОР ДИРЕКТОРА УСТАНОВЕ.....	стр. 11
ОД БЕСКУЊНИКА ДО ХАРВАДСКОГ ДИПЛОМЦА	стр. 12

ПОСЛОДАВАЦ (НЕ) СМЕ ДА ЗНА ОД ЧЕГА МУ РАДНИК БОЛУЈЕ!

Већ неколико недеља у јавности се расправља о томе да ли је потребно увести редовне систематске прегледе за просветне раднике. Повод за то је случај учитеља из Основне школе „Краљ Петар Први“ у Београду који је оболео од туберкулозе и “подарио” бациле неким од њака у одељењу (14) у којем је предавао. Родитеље њака додатно је забринула информација да је учитељ и ХИВ-позитиван! Лекарски преглед за просветне раднике обавезан је само приликом запошљавања. Касније таква обавеза не постоји. Приликом преласка наставника из једне школе у другу, тражи се да донесе уверење о лекарском прегледу, али не ново, већ оно које је вадено приликом првог запошљавања. Пошто радно место у просвети не спада у занимања с повећаним ризиком, послодавци нису дужни да учитеље и наставнике шаљу на систематске прегледе. (Насијавак на стр. 7)

УМЕСТО ДА РЕФОРМИШЕМО, ДЕФОРМИШЕМО ШКОЛСТВО

„Проблеми саплићу високо школство, а ми се и даље правимо као да их нема. Од идеје да се оно реформише дошли смо до тога да се у пракси деформисало. Примера има на претек и то је дефект читавог система. Тачније, високо школство и образовање су, речником теоретичара, подсистеми а не сами себи сврха – ако они не раде добро, друштво у целини трпи. Ми смо, као, прихватили Болонску декларацију, али смо од ње направили српску верзију и потом почели да бацамо дрвље и камење на Болонју као да је она због тога крива“, каже др Миклош Биро, професор Филозофског факултета у Новом Саду. (Насијавак на стр. 9)

UČITELJSKA ŠKOLA U DRUGOJ POLOVINI 19. I POČETKOM 20. VEKA

Somborska Učiteljska škola u periodu Bahovog apsolutizma i školske reforme

Posle sloma revolucije 1848. godine austrijska reakcija je nastojala da suzbije revolucionarne težnje svih naroda Habsburške monarhije. Carskim patentom od 18. nov. 1849. godine stvorena je posebna oblast (krunovina) „Srpska Vojvodina i Tamiški Banat“. Titulu vojvode nosio je sam car, a u njegovo ime je kao podvojvoda upravljao prvo general Majerhofer a zatim grof Koronini.

Formiranje Srpske Vojvodine nije bilo u skladu sa srpskim zahtevima na Majskoj skupštini 1848. godine jer nova, veštački stvorena oblast nije obuhvatala srpsko etničko jezgro pa je znatan deo Srba živeo u drugim oblastima Carstva. Od 1,500.000 stanovnika u Vojvodini je bilo svega oko 400.000 Srba. Celokupna uprava nalazila se u rukama Nemaca. Narodno-crkveni sabro nije uopšte sazivan. Jedino je patrijarh na osnovu starih privilegija zastupao Srbe u crkvenim i školskim poslovima.

Carskim Silvesterskim patentom od 31. dec. 1851. godine, uveden je politički apsolutizam, nazav „Bahov apsolutizam“, kao osnova za ukidanje preživelih državno-pravnih institucija i zavođenje političkog centralizma radi stvaranja jedinstvene austrijske države i suzbijanja nacionalnih težnji brojnih naroda Monarhije. Uz postojeći policijski aparat i novouvedena žandarmerija dobija izrazito političku funkciju. Nemački jezik postaje službeni jezik uprave, dok je srpski jezik uklonjen iz državnih institucija. Nemački jezik se forsira u glavnim osnovnim i srednjim školama.

U političkoj atmosferi stalne podozrivosti i vojvodanski Srbi su izlagani sumnjičenju, progonima i hapšenjima. Budući da je usled gušenja političkih sloboda književnost sve češće dobijala i političko obeležje, došlo je već 1849. godine do ukidanja nekih listova, dok su postojeći bili pod strogom prismotrom upravnog aparata, a rasturanje listova iz Srbije bilo je strogo zabranjeno. Vidnu ulogu u ovakvom sistemu uprave imala je crkva. Pošto su 1849. godine date olakšice pravoslavnoj, a 1855. godine veća prava i katoličkoj crkvi, srpska pravoslavna hijerarhija je čak pojačala svoj uticaj na škole.

Nova organizacija državne uprave sa veoma razgranatim činovničkim aparatom, brojnom žandarmerijom, policijom i vojskom, zahtevala je unapređenje proizvodnje i obezbeđenje neophodnih finansijskih sredstava. Učvršćujući novu društveno-političku strukturu austrijski državne vlasti su bile prinudene da nastave sa ukidanjem kmetstva, a time, istina dosta sporo, i sa rušenjem feudalnih odnosa. Ukidanjem urbarijalnih veza (1853. godine) seljaci postaju vlasnici malih površina zemlje, ali su ostala i dalje svetovna i crkvena vlastelinstva. Iako seljaci nisu mogli biti zadovoljni načinom ukidanja ovih odnosa jer su morali plemstvu i crkvi da plaćaju otkup zemlje („Otvorena zapovest“ od 2. III 1853), što im je uz državni porez nametalo velike obaveze, ipak su ove mere uticale na povećanje poljoprivredne proizvodnje.

Uz ovo, i u gradovima počinje intenzivni razvoj zanatstva i trgovine, što je uticalo na jačanje srpskog građanstva, koje postaje značajan činilac u ekonomskom i društveno-političkom životu vojvodanskih Srba. Lišena mogućnosti da aktivno učestvuje u upravi, a shvatajući da solidno osnovno obrazovanje naroda predstavlja neophodan uslov privrednog i kulturnog napretka, srpska građanska inteligencija počinje veću pažnju poklanjati širenju narodne prosvete. Zato se u srpskoj javnosti javljaju zahtevi za školskom reformom.

Posle neuspeha Austrije u ratu protiv Francuske i Sardinije došlo je 1859. godine do ukidanja apsolutizma. Pošto nije uspeo pokušaj dvora da Oktobarskom diplomom iz 1860. godine uvede federalno uređenje Habsburške monarhije sa Bečom kao centrom, usledilo je Februarskim patentom iz 1861. godine uspostavljanje centralističkog državnog uređenja sa zajedničkim parlamentom, koje se zadržalo do 1856. godine. Čineći ustupke Mađarima, car je patentom od decembra 1860. godine ukinuo Srbsku Vojvodinu i Tamiški Banat. Veći deo pripao je Ugarskoj, dok je deo Srema priključen Hrvatskoj. Ova odluka je još više razočarala Srbe koji su počeli da gube nadu u sticanje političke autonomije.

Prihativši carev uslov za rešavanje položaja srpskog naroda u okviru Ugarske, Srbi su 1861. godine na Blagoveštanskom saboru u Sremskim Karlovcima ponavljajući zahteve sa Tamišvarskog sabora (1790) i Majske skupštine (1848) tražili stvaranje Srpske Vojvodine, koja bi sa preko 600.000 stanovnika obuhvatala Srem, Donju Bačku sa Šajkaškim bataljonom, Banat sa Vojnom granicom, a imala bi na čelu vojvodu i vojvodski savet. Pošto je car, da ne bi izazvao Mađare, odbio zaključke Blagoveštanskog sabora, postalo je konačno jasno da se od cara ne može očekivati sticanje političke autonomije.

U takvim okolnostima Srbima nije ostalo ništa drugo nego da na osnovu starih privilegija i posebnih zakona na crkveno-narodnim saborima raspravljaju o crkvenim, školskim i zakladnim poslovima. Vodeću ulogu na saborima imala je crkvena hijerarhija kao glavni nosilac privilegija. Patrijarh je kao predsednik sabora po položaju bio duhovni i svetovni sta-

rešina srpskog naroda.

Sukobom na Blagoveštanskom saboru (1861) oko pitanja kako treba rešavati položaj srpskog naroda zaoštrena je borba između novog građanskog pokreta predvođenog Svetozarom Miletićem i crkve zajedno sa konzervativnim delom vojvodanskih Srba. Izražavajući mišljenje većeg dela srpskog naroda, Miletić je već u svom poznatom članku Na tucin-dan (1860) istakao potrebu političke preorijentacije vojvodanskih Srba. Dok je Miletić bio za to da se uz oslonac na Mađare rešava ne samo položaj Srba u Habsburškoj monarhiji nego i srpsko pitanje u celini, konzervativci su i dalje smatrali da se sve može rešiti na osnovu starih privilegija samo sa bečkim dvorom. Čak je i novi patrijarh Samuilo Maširević na Saboru 1864. godine molio od cara srpsku autonomiju.

Iako su kasnije sabori sve manje imali političko obeležje, njihov značaj je naročito u tome što se nastavlja započeta borba između građanstva i crkvene hijerarhije. Tako je na Saboru 1864. i 1865. godine uprkos neslaganju oko niza pitanja donesena Uredba o uređenju crkvenih, školskih i ovamo odnosećih se fundacionalnih dela grčko-istočne srpske mitropolije, koja je potvrđena tek carskim Reskriptom od 10. avgusta 1868. godine. To je bilo posle donošenja 9. zakonskog članka od 1868. godine, kojim je ponovo potvrđeno pravo srpskog naroda da na svojim saborima u skladu sa državnim zakonima donosi uredbu u o crkvenim, školskim i zakladnim poslovima. Reskript je podeljen na šest odelaka, a treći se odnosi na škole. Ovim je uprava srpskih škola prenesena bar delimično u nadležnost sabora i njegovih organa.

Šezdesetih godina novi građanski pokret postaje vodeća društvena snaga društveno-političkog života vojvodanskih Srba. Posle Srbskog dnevnika Miletić pokreće 1866. godine dnevni list Zastavu, koja će kasnije kao organ Miletićeve Srpske narodne slobodoumne stranke (zvanično osnovane na Bečkerečkom kongresu 28. 1. 1869) igrati veoma vidnu ulogu u političkom životu srpskog naroda.

Iako su se sabori održavali u Sremskim Karlovcima kao sedištu Karlovačke mitropolije, Novi Sad sve više postaje centar celokupnog života vojvodanskih Srba. U njemu žive i rade najistaknutiji srpski književnici (Zmaj, Laza Kostić) i svojom poezijom bude u srpskom narodu rodoljubiva osećanja. U Novom Sadu je 1861. osnovano Srpsko narodno pozorište. Preseljenjem iz Pešte u Novi Sad (1864) otpočeo je novi period delatnosti Matice Srpske, koja obogaćuje svoj program i razvija živ rad na književnosti, nauci i narodnom prosvetivanju. Osim Letopisa, izlazio je od 1865. do 1870. godine i list za književnost i zabavu Matica. Posle kratkog zastoja zbog promena u organizaciji državne i školske uprave nastavljen je rad na reformi srpskih škola.

Sam organizovanje državne uprave, policije, žandarmerije i sudstva, Bahova apsolutistička vlada pristupa i organizaciji školske uprave. Ukazom ministra prosvete od 28. septembra 1850. godine formirana je i u Srpskoj Vojvodini Privremena školska oblast (Nadležetelstvo) i imenovana tri školska savetnika po konfesijama i vrstama škola. Pošto se prvobitno imenovan savetnik za srpske pravoslavne škole Todor Pavlović zbog teške bolesti nije primio ove dužnosti, imenovan je dr. Petar Jovanović.

Nakon sloma revolucije bilo je potrebno nekoliko godina da se školske zgrade poprave i osposobe za nastavu. Najteže je bilo ublažiti oskudicu u učiteljima, jer je jedan deo stradao u revolucionarnim događajima, a neke su državne vlasti zbog njihovog političkog držanja otpustile iz službe. Tadašnji sistem srpskih škola obuhvatao je: 1. Trorazredne narodne osnovne (trivijalne, jednoklasne, obične pomešane) škole sa jednim učiteljem kao osnovni tip osnovnih škola, 2. Trorazredne glavne i četvororazredne normalne škole sa tri odnosno četiri učitelja (samo u nekoliko gradova), 3. Nedeljne (povtorne) škole kao produžne škole, 4. Srednje škole – gimnazije u Sremskim Karlovcima i Novom Sadu, Učiteljska škola u Somboru, Bogoslovija u Sremskim Karlovcima.

Pretežno organizacione mere bečkog ministarstva i Privremene školske oblasti nisu znatnije uticale na usavršavanje nastave. Zato su srpske osnovne škole bile u teškom stanju. Učitelji su po kvalifikacijama i stručnoj spremi bili veoma neujednačeni. Samo mali broj ih je završio Učiteljsku školu u Somboru. Zato je Srbski dnevnik već u prvoj godini svog izlaženja pisao: „Bez dobro uređene preparacije sve su male škole zabadava i bez koristi. Ova zaslužuje i ovoj se mora osobita briga pokloniti“.

U prvim godinama posle revolucije Učiteljska škola u Somboru nalazila se u teškom položaju, što je pre svega bilo posledica političkih prilika za vreme apsolutizma. U skladu sa germanizatoriskim težnjama državnih vlasti došlo je do izmena u sadržini nastave. Nemački jezik je spadao u glavne predmete, uvedena je istorija austrijskog carstva, a od 1855. godine i svedočanstva su se izdavala na mađarskom jeziku.

(nastavak u sledećem broju)

Успешно обележен Дан борбе против дечијег рада

ТЕМАТСКА КОНФЕРЕНЦИЈА У ОРГАНИЗАЦИЈИ НСПРВ „ЉУДСКО ПРАВО И СОЦИЈАЛНА ПРАВДА – ОКОНЧАЈМО ДЕЧИЈИ РАД“

(Наставак са стр. 1)

НСПРВ је, као ствари стоје, био једина синдикална организација која је у земљи, на примерен начин, обележила Светски дан борбе против дечијег рада. Што и не чуди кад се зна да се ова организација континуирано бави дечијим радом – неправедно запостављеном друштвеном темом, желећи дати пун допринос спречавању дечијег рада и дечије експлоатације, укључујући и оне најружније и најекстремније појавне облике – проституцију и трафикинг. НСПРВ је још једном у утак ома са Сомборском Дому ученика средњих школа, са почетком у 11.59 часова („минут до 12“) успешно организовао тематску конференцију „Људско право и социјална правда – окончајмо дечији рад“.

тизање и елиминацију најгорих облика дечијег рада постали стварност“ рекао је Ковач. „Конвенције МОП – а настоје да заштите децу од изложености дечијем раду. Заједно са другим међународним инструментима који се односе на дечија, радничка и људска права пружају важан оквир за законодавство које установљавају националне владе“

рекао је Ковач. „Како год, процена МОП је да је 215 милиона деце тренутно укључено у рад. И да више од половине ради најгоре послове. Деца би требало да се школују, и стичу вештине које их припремају за пристојан посао кад одрасту. Превремени улазак на тржиште рада одвлачи децу из образовног система и обуке која им је потребна за пристојан посао кад одрасту, и која би им омогућила да се они сами и њихове породице извуку из круга сиромаштва. У најгорем облику, деца радници могу да буду изложена физичким, психолошким или моралним патњама које могу да проузрокују дуготрајне последице“ нагласио је Ковач и позвао колеге, госте, а нарочито представнике ученичких парламената да се придружи и не само 12. јуна, те да ову „запостављену друштвену тему“ ставе „ако не у наставне планове и програме оно бар на дневни ред часова одељенских заједница и ученичких парламената“. Он је овом приликом изнео поразне статистичке податке између осталог и да се, у доби од 5 до 14 година, 218 милиона деце бави дечијим радом широм света, од чега 122 милиона на подручју Азије; да 132 милиона деце ради на опасним пословима у условима који су изразито штетни или опасни за њих; да су 1.2 милиона деце жртве продаје у дечије робље, укључујући и тек рођене бебе; да 300.000 деце носи оружје и бори се у ратовима широм света; да је 73 милиона запослене деце млађе је од 10 година; као и да сваке године од последица несрећа на раду умре око 22.000 деце. Осим тога он је покушао да појасни и шта су то најгори облици дечијег рада. „Под најгорим облицима дечијег рада подразумевају се све врсте ропства или ропству сличне праксе, као што је продаја деце и трговина децом, дужничко ропство и кметство те присилни или обавезни рад, коришћење, подвођење или нуђење детета за проституцију, производњу порнографског материјала или порнографске приредбе, као и рад који би, због своје природе и околности у којима се обавља, могао штетити здрављу, сигурности и моралу деце“ рекао је он.

ангажовање деце на најгорим облицима дечијег рада; осигурала потребну и примерену директну помоћ за удаљавање деце с најгорих облика дечијег рада и њихову рехабилитацију и интеграцију у друштво; осигурала приступ бесплатно основном образовању; идентификује посебно угрожену децу и ступила у контакт са њима; узела у обзир посебне околности у којима се налазе девојчице“ рекао је проф Хаџи Здравко М. Ковач.

„Светски дан борбе против дечијег рада промовише свест и деловање да се ухватимо у коштац са проблемом дечијег рада. Подршка за Светски дан расте сваке године, а у 2012 очекујемо Светски дан који ће бити широко подржан“ рекао је Ковач.

Након приказивања тематских филмова специјализоване агенције МОП-а - ILO IPES која се бави спречавањем дечијег рада у дискусији су суделовали: Јован Протић (ILO Serbia), Митар Ђурашковић, национални координатор за борбу против трговине људима, проф. Хаџи Здравко М. Ковач, проф. Борислав Станичковић, начелник ШУ Сомбор и Гордана Стрилић из Националне службе за запошљавање. По први пут у Србији је организована презентација и дејустација Фаир Треде производа - производа који нису настали робовским дечијим радом. Јован Протић је поделио награде ауторима најбољих ликовних радова на конкурс НСПРВ организованом у склопу ГНА 2012. Свим учесницима Конференције још једном се захваљујемо на подршци и на учешћу у акцији, а презентацију, брошуру, лифлет акције и пригодне филмове можете преузети са нашег сајта.

Вршац: Ученици и наставници ХМШ обележили Светски дан борбе против дечијег рада

Дана 12. јуна 2012. године су ученици Хемијско-медицинске школе, чланови Тима за људска права, обележили Светски дан борбе против дечијег рада. У спроведеној акцији су учествовали ученици 1-3 Јована Поповић, Никола Станишић и Ивана Попов и ученици II-2 Стефан Гашић, Стефанија Флањак и Сара Станисављевић. Подршку су им пружиле професорке Снежана Месицки и Олгица Лукач. Ученици су интервјуисали своје другове и другарице из школе, као и професоре и друге упослене у школи са жељом да пренесу своје поруке и идеје како и на који начин размишљају о решавању једног од проблема који је све више присутан и у нашој средини. Мишљења, ставове и предлоге ученика и других интервјуисаних у школи објавили су на YouTube-у као три посебне целине под називом „Наш став о злоупотреби дечијег рада“. Изнета мишљења, ставове и предлоге можете погледати на нашем сајту.

ПРАВА ОД РОЂЕЊА

*Ја сичем право чим се родим
да слободан живиој водим.
Кад ме боли, жуља нешто,
ја хоћу да се гласно дерем!
А на лепо, да се зна, по гединој
разјараној ирешњи да се верем!
Јасно ми је да не смеју да ме тучу,
а ни за рођендан за уши да ме вуку!
Јесам мали, али нећу бити довека,
знам своја права док расијем у човека!
Немања Терзић*

Пре Конференције одржана је и конференција ја штампу на којој су говорили: Јован Протић национални координатор ILO Serbia, Митар Ђурашковић, национални координатор Министарства унутрашњих послова за борбу против трговине људима и проф. Хаџи Здравко М. Ковач, генерални секретар Синдиката. На Конференцији, након што је ученик V2 ОШ „Аврам Мразовић“ из Сомбора Немања Терзић прочитао награђену песму „Права од рођења“, проф Ковач одржао уводну презентацију. „У свеју ће данас бити обележен Светски дан борбе против дечијег рада“ рекао је проф Ковач. Нажалост, Међународна организација рада (МОП) процена је да је више од 215 милиона девојчица и дечака који раде на начин који их лишава основних

људских права и адекватног образовања“ гласао је он. „Светски дан 2012. ће нагласити права све деце на заштиту од принудног рада и од других кршења основних људских права. МОП је 2010. године прихватила План за постизање и елиминацију најгорих облика дечијег рада до 2016, који је нагласио да је рад деце препрека за права детета и баријера за развој. Светски дан 2012 ће истаћи активности које треба предузети да би Глобални акциони план и План за пос-

PROTIĆ: DOSTOJANSTVEN RAD ZA RODITELJE, ŠKOLA ZA DECU

„Hvala puno, veliko mi je zadovoljstvo da sam danas ovde i što je povod za ovaj skup upravo inicirao sindikat, jer ono što je nažalost, i to će nažalost biti lajt motiv mog izlaganja, problem kad je u pitanju naš podregion i Srbija konkretno, jeste slaba vidljivost problema dečijeg rada“ rekao je na početku svog obraćanja Jovan Protić nacionalni koordinator ILO Serbia.

„Prosto da znate, modalitet rada Međunarodne organizacije rada koja u svetu postoji nešto duže od 90 godina, a u Srbiji nešto više od 4 godine, je takav da mi zaista pokušavamo da jednako vodimo računa o interesima sindikata, poslodavaca i države. Svako od njih ima po 1/3 glasova na našim međunarodnim konferencijama o radu u Ženevi, od kojih je 101. upravo u toku ove nedelje, odnosno završava se ove nedelje, gde mi i ono što radimo u svakoj državi članici, radimo tako što konsultujemo naše domaće partnere i Srbija upravo završava svoj prvi četvorogodišnji program dostojanstvenog rada Međunarodne organizacije rada“, rekao je Protić.

„Ja bih voleo da konstatujem da je, nažalost, vidljivost ove teme do skoro, dok ja bukvalno nisam upoznao Mitra i još par kolega, bila gotovo nikakva. Naime, kad smo te prve pregovore sa predstavnicima naših zainteresovanih strana u Srbiji, tj. resornih ministarstava, sindikata i poslodavaca vodili 2008. godine, dečijeg rada na našem radaru, nažalost, nije bilo nigde. To je očigledno problem, ne samo Srbije, nego i u drugim zemljama regiona, i ja se nadam da ćemo, pošto sticajem okolnosti radimo na novom programu od septembra ove godine, do decembra, u decembru ćemo već, nadam se potpisati, i da će ta promena da se dogodi i da će se to makar pojaviti na našem radaru upravo zahvaljujući ovakvim skupovima. Zato i kažem, meni je posebno drago što je tu sindikat, jer ako nama sindikat ili unija poslodavaca, ili država ne skrenu pažnju, mi sami prosto ne namećemo ni jednu temu. Možemo samo da predložimo nekakav nacrt, ali ne ulazimo u to detaljnije ako odavde ne postoji iskonska spremnost i prepoznavanje tog problema. Zato i mislim da ste vi ovde na lokalnu sada i u prednosti, prosto što, evo, imate ovakav skup, gde se to kao problem prepoznaje i na lokalnu i, naravno, na globalnom nivou i u tom smislu bilo bi jako dobro da uradimo nešto mnogo vidljivije i veće i na nivou države naredne godine, da, recimo, ovaj današnji dan obeležimo možda i u Parlamentu, gde već postoje određeni materijali koje bi mogli da podelimo i da malo zaista ta vidljivost odskoči“ rekao je Jovan Protić.

„Prof. Kovač je već izneo dosta podataka o organizaciji na globalnom nivou, tako da ne bi da ih puno ponavljam. Nažalost, moram da kažem da ovaj podatak o 215 miliona dece koja su izložena dečijem radu figurira već neko vreme. Manje-više stagnira od negde 2006.-2007. godine, što naravno nije dobro. Ono što je, kad su neki već podaci u pitanju, dobro, jeste da se onaj broj dece od 115 miliona koji rade u najgorim oblicima dečijeg rada, donekle smanjio u međuvremenu“ rekao je on.

„Ono što nije dobro, opet da kažem, jeste da je broj dece starijeg uzrasta od 15 do 17 godina porastao, kod izloženosti dečijem radu, ona cifra od 62 miliona bila je 52 miliona do pre nekoliko godina – znači imamo taj neki porast od 20% u zadnjih, nešto manje od deceniju, i ono što je za mene najstrašniji podatak je da je oko 5 miliona dece izloženo bukvalno robovskom radu. „Ono, sve je u redu...“ I to je gotovo uvek u pitanju prostitucija, najstrašniji oblici prosjačenja, to su deca bez apsolutno ikakve zaštite i moram da kažem, nažalost, bez ikakve šanse u svojim društvima. Ideja je da se ta cifra smanji na

nulu do 2016. godine zajedno sa smanjenjem novih najtežih oblika dečijeg rada, ali veliko je pitanje da li ćemo to biti u situaciji da ostvarimo. Ono drugo što hoću da istaknem je da ILO prepoznaje sledeća dva problema u borbi protiv dečijeg rada. Jedan je da smo i dalje ipak relativno daleko od postizanja ove univerzalne ratifikacije naše dve konvencije koje su pomenute – Konvenciju broj 138 o minimalnoj starosti i Konvenciju 182 o najgorim oblicima dečijeg rada. Podaci kojima ja raspolazem, trenutno su procenti takvi da je ova prva na nekih 88% ratifikacije, a ova druga blizu 95%, ali je problem što mali broj država zna da bude poprilično veliki, jer se onda u praksi i dalje radi o milionima dece koja su, čak država se nije ni potrudila da ratifikuje konvenciju, a kamo li da proba da je primeni. Drugi problem, koji je nažalost rasprostranjeniji, je da države koje su ratifikovale konvencije jako sporo, nekad i jako nevoljno onda to transponuju u svoja nacionalna zakonodavstva. Taj problem imamo i u našem regionu i sa mnogim drugim zakonima gde je država potpisnik konvencija, trebaju godine da to prvo prevedu u svoj zakon, onda da taj zakon još teže i primeni i zbog toga imate situaciju da s jedne strane veliki broj dece ostaje izložen dečijem radu, s druge strane to neprepoznavanje koje smo već konstatovali da postoji i u našem regionu. Posebni potproblemi u ovoj materiji koje ILO takođe identifikuje jesu masovna pojava rada na crno. To je praktično jedna oblast koju znaju oni koju su se iole time bavili, gde je jako teško uopšte detektovati područja i finese, ne samo rada na crno u celini, nego naravno i dečijeg rada. To se lakše prikriva tamo nego u ovim, da kažem, zvaničnim oblicima, gde mi zaista pokušavamo i nadamo se da naši sindikati – s jedne strane poslodavci, s druge strane sindikati imaju makar elementarnu želju da se bore protiv dečijeg rada i očekujem da bi oni bili ti koji bi na to ukazali u situacijama kada to dešava u nekom njihovom miljeu, ali nažalost ima tih velikih niša gde se to dešava mimo svih nas. Naravno, rad na crno nije ništa novo, prisutan je u brojnim zemljama, ali jednostavno predstavlja jedan faktor ugrožavanja pravilnog funkcionisanja tržišta rada kao takav i samim tim utiče na veću zastupljenost dečijeg rada. Drugi problem je, nažalost i to, da je broj slučajeva po našim evidencijama koji se pred sudovima vode zbog identifikovanog dečijeg rada, relativno mali i da onda i kad se pokrenu ti sporovi, znaju da traju dugo i da, nažalost, nemamo, u velikom broju zemalja, ili ne vidimo još uvek drastične, energične i neminovne sankcije za situacije u kojima, nažalost, neki poslodavci svesno idu u zapošljavanje dece i u eksploataciju dečijeg rada, tako da praktično to su neki faktori zbog kojih, evo, ni jedna direktorka ILO-a nije preterano optimistična da ćemo moći da se izborimo sa dečijim radom na način na koji bi smo voleli u periodu do 2015-2016. godine“, rekao je Gospodin Protić.

„Konačno, ono što je naša konačna opšta poruka je da su za eliminaciju dečijeg rada neophodna dva faktora – jedan je dostojanstven rad za roditelje, a drugi je škola za decu. Kratko i jasno. Zato se onoliko i vezuje ovaj minimalni uzrast po kom se gleda dečiji rad sa završetkom barem obaveznog obrazovanja u svim zemljama. Najnoviji trend je da ILO sugerise da to bude i nešto duže, bar još dve, tri godine nekog dodatnog obrazovanja, ne samo minimalnog, jer, nažalost, taj minimalni je nekad zaista nedovoljan u velikom broju zemalja, a vama za pravilan ulazak na tržište rada te dece trebaju barem elementarne radne veštine koje retko kad mogu da steknu u nekom tom minimalnom obrazovanju koje je ta neka osnovna granica za prelazak u legalan rad“ kazao je nacionalni koordinator MOR-a za Srbiju.

„Konačno, glavna poruka je da cela ova poenta borbe protiv dečijeg rada nije samo u humanosti, nego u činjenici da kad imate 215 miliona dece koja su ograničena u svom razvoju zato što moraju da rade, pogotovo u ovim najgorim oblicima dečijeg rada, to je jedan stravičan, ogroman neiskorišćen potencijal u globalu, jedan ogroman kreativni potencijal koji se gubi iz generacije u generaciju i naša poenta sve ove borbe nije samo, naravno jeste i briga za decu, ali nije samo u tome, nego i u činjenici

da taj ceo potencijal stoji zarobljen, nažalost već generacijski, a može da se upotrebi mnogo bolje i verovatno da biste se i sa ovakvim krizama kao što je ova aktuelna lakše izborili ako bi taj potencijal bio oslobođen i ako biste imali pravilnu integraciju tih mladih naraštaja u društvo. Ono što ja mogu da poručim sa svoje strane je da zaista pozovem sve prisutne koji se prepoznaju kao naši, da kažem stakeholderi „na pravilnom srpskom“, a to su sindikati, poslodavci i predstavnici vlade da zaista, kad otvorimo taj dijalog, bar za Srbiju, od septembra do decembra, najverovatnije, ove godine, ovo bude jedna od tema, jer će se onda neminovno, barem jednom u naredne četiri godine Administrativni savet ILO baviti njom, da ne ispadne da zaista neke druge države u regionu, kao što je Albanija i, uslovno rečeno, deo naše teritorije, a to je Kosovo se bave ovim problemom, a da mi, na neki način okrećemo glavu od svega toga, jer bez toga ILO neće moći na adekvatan način da odgovori na ove izazove i neće moći da snabde adekvatnim alatima svoje konstituente u Srbiji, ako oni sami ne žele da se bore protiv ovog problema. Toliko od mene, nadam se da nisam puno zamračio, i predaću reč Mitru, ako nemate ništa protiv“ završio je Protić.

ĐURAŠKOVIĆ: DEČJI RAD – ZLOČIN SAVREMENOG DOBA

„Pa, evo, i ja sve vas, posebno mlade, želim da pozdravim u ime Ministarstva unutrašnjih poslova i ministra unutrašnjih poslova, gospodina Ivice Dačića, koji je predsednik i Saveta za borbu protiv trgovine ljudima. Zato je i Ministarstvo unutrašnjih poslova imenovalo i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, trenutno sam to sada ja“ rekao je Mitar Đurašković, MUP Srbije, nacionalni koordinator za sprečavanje trgovine ljudima.

„Prvi naš koordinator je bila g-da Brankica Grupković, još za vreme Savezne Republike Jugoslavije, skoro pre 10-ak -11 godina smo mi krenuli aktivno da se suprotstavljamo problemu trgovine ljudima. Nažalost, danas smo se skupili ovde da bi ukazali na stvarnost. Stvarnost je da postoji potreba da se obeležava 12. jun – Svetski dan borbe protiv dečijeg rada i da se dalje širi informacija o tome da je to zločin savremenog doba – moderno ropstvo. Ali većina ne prihvata to. Većina misli da deca živi slobodno, da se deci poštuju prava i mnogo je lepa ova nagrađena pesma gde je dečko pričao o pravima, upravo o ljudskim pravima, o dečijim pravima, o poštovanju tih prava, jer kako mi da se osećamo slobodno, da uživamo u svojim pravima ako smo svesni i znamo da neko oko nas živi u ropstvu, da nema slobodu i da se njegova prava drastično krše. Nažalost, ja sam danas tu sa kolegicama i kolegama da vam kažem da i u Srbiji postoje najgori oblici dečijeg rada, ovo što ste videli u filmu nažalost postoji u Srbiji, postoji potreba, naravno, svih subjekata u društvu, ne samo Nezavisnog sindikata prosvetnih radnika Vojvodine, nego i drugih sindikata i, naravno, državnih organa, nevladinih organizacija, ovde su i predstavnici nevladinih organizacija, da se svi udružimo protiv ovog zločina prema ljudskim bićima, prema deci, evo ovo što je Jovan lepo rekao, tih 200 miliona dece, kakva će biti njihova budućnost, kakva će biti budućnost čovečanstva. Kakva je situacija u Srbiji, statistiku vezanu za trgovinu ljudima i najgore oblike dečijeg rada možete preuzeti sa sajta Ministarstva unutrašnjih poslova. U tom smislu je i profesor napomenuo da određene podatke možete pronaći na sajtu MUP-a, a ja ću vam reći da je i tokom ove godine identifikovano 27 žrtava trgovine ljudima, među njima je 15 maloletnika. Trenutno je više praktično žrtava maloletno, nego punoletno, ali poslednjih godina je trend takav da se što više mladih identifikuje kao žrtava, i taj broj se

kreće od 50%. Najčešće se deca eksploatišu upravo u onim najgorim oblicima dečijeg rada, devojčice su prinuđene na prostituciju kao što je prikazano u ovom filmu, dečaci su prinuđeni na prosjačenje, i dečaci i devojčice su prinuđeni na prinudne brakove, jer i to je praksa koja praktično generiše posle rad u kući i praktično ropstvo, dečaci i devojčice su prinuđeni na vršenje krivičnih dela. Mi smo praktično u Srbiji prepoznali ove oblike trgovine ljudima koji su istovremeno i najgori oblici dečijeg rada i zato smo i došli danas ovde, jer, pretražujući internet, jedino je vaša zajednica, jedino je vaš lokalni nivo obeležavao poslednjih godina ovaj dan i zato smo danas ovde da vas podržimo u vašim naporima. Kad smo danas ovde, možda i simbolično da vam prikazemo prvi put u Srbiji neke proizvode koje, na žalost, ne možete da pronađete u Srbiji, morate da odete u inostranstvo da biste pronašli ove proizvode sa sertifikatom „Fair trade“, što znači da su nastali poštenim radom, odnosno da nisu proizvod robovskog rada. Te proizvode, zasada, možete da gledate samo ovako, na jednoj izložbi. Imaćete priliku, ostavili smo jednu čokoladu, da probate. Šta je tragedija ovog današnjeg stanja, to je da mi deci, iz najboljih namera i da usrećimo decu kupujemo čokolade, a upravo su čokolade primer gde se i zašto se i obeležava na svetskom nivou ovaj dan, gde se deca najmasovnije eksploatišu u industriji čokolade na Obali Slonovače, Siera Leone i okolnim zemljama. Evo, tu su danas proizvodi koji nisu proizvod robovskog dečijeg rada, tu je čak i sladoled, ja ne znam da li „Somboled“ i dalje pravi sladolede, možda pravi i „Dukat“ sladolede, možda bi bila i lokalna inicijativa da se ta čokolada koja se unosi u sladolede u nekom narednom periodu bude „Fear trade“, pa i da sladoledi sa ovog, vašeg područja dobiju sertifikat kao što je ovaj američki sladoled, jer to je možda najbolji način da se promeni ovo žalosno stanje i sve ovo, naravno, što su bili zaključci prošle godine Najvažniji i najteži rad dece neka bude učenje. To je garancija da će deca prevazići situaciju u kojoj se sada nalaze, a to je situacija siromaštva i praktično nemogućnosti za roditelje da omoguće nešto bolje deci, osim da izađu na raskrnicu i, najvažnije naravno, da se roditeljima omogući neka šansa jer, nažalost, u našem okruženju roditelji vide decu kao izvor prihoda i zato se deca nalaze na raskrnicama. To su grozne stvari koje su u našem okruženju i mi smo, ovde u Somboru, imali prepoznate slučajeve najgorih oblika dečijeg rada – iskorišćavanje dece u prostituciji, mi smo u Srbiji imali te oblike. Ne znam da li ste čuli za film „Sestre“? Ministarstvo i ministar unutrašnjih poslova je upravo podržao snimanje ovog filma da se upozori javnost, da se upozore mladi na problem trgovine ljudima, trgovine decom, najgorih oblika dečijeg rada, na jednoj instanci da podignemo svest mladih, da prepoznamo rizike trgovine ljudima“ rekao je on.

„Eto, ja se zahvaljujem organizatorima, Nezavisnom sindikatu prosvetnih radnika Vojvodine, nadam se da će sledeće godine i partneri iz Inspekcije rada, Nacionalne službe za zapošljavanje ovde na lokalnu imati tu odgovornost da se obeleži 12. jun. Mi, upravo za 5 minuta krećemo za Novi Sad, gde se na Pravnom fakultetu obeležava upravo ovaj dan i, eto, pozivam sve koji su zainteresovani da više saznaju o problemu trgovine ljudima i najgorih oblika dečijeg rada, mi smo aktivni i na Facebook-u. Postoji jedna grupa akcije za slobodu, danas je veliki broj mladih upravo na Facebook-u. Drago mi je da će ovaj film, odnosno ovi materijali biti dostupni. Vrlo brzo ćemo to da učinimo dostupnim svim članovima ove grupe, veoma je važan lokal, na lokalnom nivou to što vi radite, zato smo i došli iz Beograda, da vas podržimo u ovoj inicijativi koja je svojstvena i jedinstvena samo vama, nadam se da će se ovo proširiti, da ćemo sledeće godine možda na nivou Nezavisnog sindikata obeležavati ovaj dan. Mi se nadamo da će upravo to partnerstvo i poslodavaca i sindikata i države, naravno uz pomoć Međunarodne organizacije rada, biti okosnica naših budućih aktivnosti, jer mi taj problem imamo. Ukoliko ga mi i ukoliko vi, ovde u Somboru ne rešite problem iskorišćavanja dece u prostituciji i iskorišćavanja dece u prosjače-

nju, verujte da niko drugi neće doći tu da vam rešava probleme na lokalnu. Ovo su pravi načini kako se problem rešava ili bar počinje da se rešava. Lisabon je rešavao problem prosjačenja dece 20 godina. Ako se setite, mi smo imali film „Anđeo čuvar“ snimljen 1987. godine. I dan danas je ista situacija. Mi priznajemo da imamo problem trgovine decom, da imamo problem trgovine ljudima imamo najgore oblike dečijeg rada i nadam se da ćemo u narednom periodu, zajedno sa međunarodnom zajednicom i Međunarodnom organizacijom rada svesti ovo, ne na prihvatljivu meru, nema prihvatljive mere! Svesti ovo na nulu! Jer to bi trebalo da bude naš cilj! Niko ne može živeti slobodan i osećati se slobodno ukoliko oko nas neko živi u ropstvu“ rekao je nacionalni koordinator Mitar Đurašković.

„Hvala vam još jednom, mi ćemo morati verovatno vrlo brzo da se povučemo. Ne znam da li ste i koliko imali prilike uopšte da vidite ove proizvode, ali je značajno da će to biti zabeleženo kao prvi put u Srbiji, mi moramo da ih ponese u Novi Sad da ih i oni vide“ rekao je na kraju Đurašković, a za vaše male pobednike ostavićemo jednu fer trejd čokoladu, da se njom zaslade i da kad budu kupovali čokoladu ili neki drugi proizvod da pogledaju robnu marku i kupuju samo proizvode koji nisu nastali kao proizvod dečijeg ropkog rada“.

KOVAČ: FER TREJD ČOKOLADA ZA NAJBOLJE NA KONKURSU

„Mi ćemo sad izvesti mali performans – čuvenu fair trade čokoladu podelićemo sa pobednicima na našem konkursu i napraviti jednu zajedničku sliku, a onda ćemo ispratiti goste. Meni je žao što vas ne možemo ispoštovati kao pravi domaćini, jer mi smo priredili koktel i ručak za sve učesnike, a vi morate za Novi Sad, što to ne znači da nećete neki drugi put biti naši pravi gosti. Tim pre što ste me ovaj put stvarno obradovali i doveli gospodina Protića na ovu Konferenciju, čime je naša konferencija dobila nacionalni značaj. Istine radi moram reći, Jovan ne saraduje sa granskim sindikatima, on kao predstavnik ILO saraduje sa centralama. Ali mi, NSPRV, mi smo i član Sindikata radnika u prosveti Srbije, znači na nacionalnom nivou i osnivač i kolektivni član Nezavisnog sindikata javnih službi Srbije, dakle centrale. Ja mislim da ćemo mi saradivati i na drugim poljima, a ne samo ovde kao prevencija. Vrlo rado ćemo svim ljudima ovo što smo mi radili da približimo - sem ova dva filma postavilićemo i film sa prošlogodišnje naše Konferencije koji govori o cilju eliminacije najgorih oblika dečijeg rada do 2016. godine“, rekao je Kovač.

STANIČKOV: INSTITUCIJE DA RADE SVOJ DEO POSLA

„Kazaću nekoliko rečenica koje sam imao na umu kada su u pitanju ovakve teme. Nama je jasno da institucije imaju zadatak da odrade svoj deo posla. Isto nam je tako jasno da obrazovanje i školstvo najveći deo problema može da reši uključujući decu tamo gde i je i mesto – u školstvo i obrazovanje, ali isto tako moramo više da radimo na tome da se u svesti svih, ili kako se nekad to u našem starijem društvu govorilo – svaki pojedinac uključi u prepoznavanje loših pojava koje su prisutne u društvu“ rekao je prof. Borislav Staničkov načelnik ŠU Sombor. „Često se dešava da mi i ono što vidimo jednostavno propustimo i ne reagujemo, a ne mogu reagovati uvek samo institucije, ne mogu reagovati uvek samo sindikati, poslodavci, ministarstva, itd. Mora svaki čovek kad vidi pojavu koja je loša, a pogotovu kada je u toj pojavi žrtva dete, da odreaguje na svoj način. Mi i danas, na žalost, vidimo, i u našem gradu i u većim gradovima dosta prosjačenja, dosta izrabljivanja dece, a da prolazimo pored toga ne reagujući. Imamo problema

u pojedinim sredinama, gde se deca ne uključuju u školu – dođu, upišu se, krenu, pa kasnije napuste školu, a da se ne reaguje u samoj mesnoj zajednici, u školi... Misli se da je to samo obaveza učiteljice ili nekog komšije koji zna za takav problem“ rekao je Staničkov.

„Znači, jedna kompletna degutacija na tom planu može da donese rezultat. Možemo zamisliti kako je u onim sredinama koje su još manje razvijene... Pogotovo ovo što se tvrdi da toga kod nas nema. Verovatno da ima, ali da nije uočeno, tako da u svakom slučaju pozdravljam ovako izuzetno dobro organizovanu Konferenciju i ovakav skup i, naravno da ćemo i u drugim akcijama koje organizuje Nezavisni sindikat prosvetnih radnika Vojvodine to podržati i ja vam se još jednom zahvaljujem!“ rekao je na kraju načelnik Staničkov.

STRILIĆ: PREČIZNA STATISTIKA O RADNOANGAŽOVANIM LICIMA OD 15 GODINA PA NADALJE

„Zadovoljstvo mi je da vas pozdravim ispred Nacionalne službe za zapošljavanje. Moram odmah da ispravim profesora, vezano za ono što je rekao da Nacionalna služba ne vodi evidenciju o mladim ljudima – to nije baš tako“ rekla je Gordana Strilić iz NSZ – filijala Sombor. „Da bi se prijavili na evidenciju Nacionalne službe morate da imate najmanje 15 godina i Zakon o radu je tu veoma jasan – znači, da biste zasnovali radni odnos možete samo sa licem koje ima najmanje 15 godina i koje ispunjava druge uslove za određene poslove, a u skladu sa Zakonom i sa Pravilnikom o sistematizaciji poslova, tako da kod nas na evidenciji mi imamo preciznu statistiku o licima od 15 pa nadalje godina. Taj broj prijavljenih, s obzirom na broj nezaposlenih, koji nije mali kod nas u Zapadnobačkom okrugu, mogu da kažem da nije velik broj lica prijavljenih od 15 do 18 godina. Ja sam baš za potrebe ove Konferencije gledala, znači (opet kažem, ovaj podatak koji vam kažem uzmete okviro, jer oni se menjaju) imamo tri lica sa 16 godina prijavljenih, 23 sa 17 godina i 44 lica sa 18 godina. Da bi neko zasnovao radni odnos sa licem mladim od 18 godina mora da ima pismeno odobrenje i saglasnost roditelja, staratelja ili usvojioca“ rekla je ona.

„Takođe, Zakon o radu jasno kaže da ne sme da se šteti zdravlju tih mladih ljudi, obrazovanju, moralu i da to ne sme da bude ni jedan posao koji nije u skladu sa zakonom. Takođe, da bi zasnovali radni odnos sa licem mladim od 18 godina morate da imate i saglasnost lekara, znači lekarski nalaz da to lice psihofizički ispunjava, odnosno zadovoljava i može da obavlja taj posao. U našoj službi evidenciju o licima, znači maloletnicima koji se zapošljavaju, mogu da vam kažem da ja 10 godina radim u Službi i nisam imala nijednom priliku da čujem (jer ne radim samo poslove posredovanja, radim i neke druge poslove) da je ijedan poslodavac tražio da zaposli lica mlada od 18 godina. Prosto zato što mu treba i saglasnost roditelja i lekarsko uverenje (mi imamo jako velik broj nezaposlenih), znači ne mora da sve to čeka i nije bilo. Ali to ne znači da nema zloupotrebe dečijeg rada, jer ta zloupotreba je najviše rad na crno. E sad, to nije delatnost Nacionalne službe za zapošljavanje – mi pratimo ovu statistiku i, kažem, ovih 70-ak lica koje mi imamo prijavljenih, niko nema radni staž, znači ovo je priča za Zapadnobački okrug, nema ni dana radnog staža. To su, uglavnom, deca koja ili nisu završila osnovnu školu ili su završila osnovnu školu, i ovi sa 18, znači ima i dece koja su završila treći stepen obrazovanja. Opet kažem, to ne znači da nema zloupotrebe dečijeg rada, ali to je rad na crno i možda bi bolji sagovornik za ovu temu bila Inspekcija rada. Mislim da ih ima, kažem, ali naša Služba se ne bavi sa tim“ rekla je g-đa Strilić. Na žalost, inspekcija rada, kao uostalom ni predstavnici lokalne vlasti i pored više poziva nisu došli na Konferenciju.

VIŠAK ZAPOSLENIH

Za vreme važenja Opšteg kolektivnog ugovora („Službeni glasnik RS“, br. 50/08, 104/08 i 8/09) predstavnici zaposlenih nisu mogli biti proglašeni zaposlenima za čijim je radom prestala potreba.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenom činjeničnom stanju, tužilja je bila zaposlena kod tužene škole na radnom mestu profesora razredne nastave. Rešenjem tužene, od 27. novembra 2009. godine, tužilja je proglašena zaposlenim za čijim je radom prestala potreba počev od 24. decembra 2009. godine. Tužena je postupak za utvrđivanje zaposlenih za čijim je radom prestala potreba sprovela pošto ju je Školska uprava N. S. dana 13. avgusta 2009. godine obavestila o smanjenom broju odeljenja (tri odeljenja u mlađim razredima) u školskoj 2009/2010. godini. Školski odbor tužene je dana 14. septembra 2009. godine doneo odluku o imenovanju komisije za utvrđivanje rang liste i predloga za prestanak potrebe za radom zaposlenih. Komisija je, radi utvrđivanja rang liste i predloga zaposlenih za čijim je radom prestala potreba, bodovala svih 11 profesora-nastavnika razredne nastave, shodno kriterijumima iz člana 33. PKU za zaposlene u osnovnim i srednjim školama i domovima učenika. Dana 18. novembra 2009. godine sačinjena je i istaknuta bodovna lista prema kojoj se tužilja nalazila na šestom mestu. Posle toga je sačinjena konačna rang lista, koja je objavljena 26. novembra 2009. godine, i na njoj se nije našlo šest nastavnika razredne nastave, s obrazloženjem da se na njih odnosi član 59. PKU. Najmanji broj bodova na rang listi su imale tužilja i M.N. Na osnovu konačne rang liste, direktor tužene je dana 27. novembra 2009. godine doneo rešenje kojim je tužilja proglašena zaposlenim za čijim radom prestaje potreba.

Protiv navedenog rešenja tužilja je podnela prigovor Školskom odboru tužene škole. Taj prigovor je odbijen kao neosnovan, posle čega se tužilja obratila sudu. Prvostepeni sud je usvojio njen tužbeni zahtev za poništenje spornog rešenja i vraćanja na rad, a tužena je protiv takve presude izjavila žalbu.

Po oceni Apelacionog suda, žalba je osnovana zbog čega je prvostepena presuda preinačena tako što je odbijen tužbeni zahtev.

Odredbom člana 59. PKU za zaposlene u osnovnim i srednjim školama i domovima učenika propisano je da direktor ne može doneti rešenje o prestanku radnog odnosa predstavniku zaposlenih, niti na drugi način da stavi u nepovoljniji položaj predstavnika zaposlenih, i to za vreme obavljanja funkcije i godinu dana po prestanku funkcije, ako predstavnik zaposlenih postupa u skladu sa zakonom i tim kolektivnim ugovorom. Navedena zaštita odnosi se na predsednika sindikata kod poslodavca, predstavnika zaposlenih u školskom i upravnom odboru, imenovanog ili izabranog sindikalnog predstavnika. Odredbom člana 59. stav 1. Opšteg ko-

lektivnog ugovora propisano je da poslodavac ne može da otkáže ugovor o radu niti na drugi način da stavi u nepovoljniji položaj predstavnika zaposlenih (raspoređivanje na druge, manje plaćene poslove, raspoređivanje u drugu organizacionu celinu, upućivanje na rad u drugo mesto rada, upućivanje na rad kod drugog poslodavca, proglašavanje tehnološkim viškom) za vreme obavljanja funkcije i dve godine po prestanku funkcije, ako predstavnik zaposlenih postupa u skladu sa zakonom, kolektivnim ugovorom i ugovorom o radu.

Žalбом se osnovano ističe da je prvostepeni sud pogrešno primenio materijalno pravo kada je zanemario navedene odredbe kolektivnih ugovora. Naime, odredbom člana 8. stav 2. Zakona o radu propisano je da opštim aktom i ugovorom o radu mogu da se utvrde veća prava i povoljniji uslovi rada od prava i uslova utvrđenih zakonom, kao i druga prava koja nisu utvrđena zakonom, osim ako zakonom nije drugačije određeno. Zakon o radu, kao i Opšti kolektivni ugovor i PKU za zaposlene u osnovnim i srednjim školama i domovima učenika, sadrže odredbe kojima je predviđeno da su predstavnici zaposlenih kategorija zaposlenih koja uživa posebnu zaštitu za vreme obavljanja i jedan period nakon prestanka obavljanja svoje funkcije, pri čemu je Opštim kolektivnim ugovorom čak predviđeno da se pod dovođenjem predstavnika zaposlenih u nepovoljniji položaj smatra i proglašavanje tehnološkim viškom. Zato je nejasan stav prvostepenog suda kojim se ističe da Zakon o radu ne predviđa kategoriju zaposlenih koji su zaštićeni od proglašavanja tehnološkim viškom pa ni Opštim kolektivnim ugovorom nije moglo biti drugačije određeno, odnosno nije se moglo utvrditi pravo koje nije predviđeno zakonom. Ovakvo tumačenje odredbe člana 8. stav 2. Zakona o radu je pogrešno s obzirom na to da je Zakonom o radu propisana radnopravna zaštita sindikalnih predstavnika, koja određuje minimum radnopravne zaštite te kategorije zaposlenih i taj obim zaštite se ne može umanjiti ispod tog propisanog minimuma, ali se kolektivnim ugovorom svakako može predvideti radnopravna zaštita u većem obimu od zakonskog.

Iz rešenja sledi zaključak da je prilikom sačinjavanja konačne rang liste i utvrđivanja zaposlenih za čijim je radom prestala potreba tužena postupila u svemu saglasno odredbama Zakona o radu, Opšteg kolektivnog ugovora i PKU za zaposlene u osnovnim i srednjim školama i domovima učenika. Naime, tužena je prilikom rangiranja u postupku utvrđivanja zaposlenih za čijim je radom prestala potreba pravilno izostavila zaposlene koji su bili predstavnici zaposlenih i koji su uživali zaštitu na osnovu člana 59. Opšteg kolektivnog ugovora i PKU za zaposlene u osnovnim i srednjim školama i domovima učenika. Suprotno tvrdnjama tužilje i stavu prvostepenog suda, da su predstavnici zaposlenih u konkretnom slučaju morali biti rangirani i proglašeni tehnološkim viškom ukoliko su imali najmanji broj bodova, ali da im nije mogao biti otkazan ugovor o radu, ovaj sud nalazi da samo rangiranje te kategorije zaposlenih ne proizvodi nikakvo radnopravno dejstvo, te nema uticaja na ostvarivanje prava tužilje, posebno zbog toga što predstavnici zaposlenih u skladu sa odredbom člana 59. Opšteg kolektivnog ugovora nikako nisu mogli biti proglašeni tehnološkim viškom. (Presuda Apelacionog suda u Novom Sadu, Gž 1. 757/11. od 31. januara 2012)

OTKAZIVANJE UGOVORA O RADU PO OSNOVU PRESTANKA POTREBE ZA RADOM ZAPOSLENOG

Obaveza poslodavca da zaposlenom za čijim je radom prestala potreba ponudi obavljanje drugih poslova nije u vezi sa obavezom donošenja programa rešavanja viška zaposlenih – zaposlenom se pre otkaza ugovora o radu po osnovu prestanka potrebe za njegovim radom uvek mora ponuditi raspoređivanje na druge upražnjene poslove.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenom činjeničnom stanju, tužilac je, pre prestanka radnog odnosa, kod tuženog bio raspoređen na radnom mestu poslovođe jedinice za odvoz i deponovanje smeća. Tužilac ima završenu srednju elektrotehničku školu i kada je raspoređen na radno mesto poslovođe jedinice za odvoz i deponovanje smeća, navedena stručna sprema je, po tada važećem aktu o sistematizaciji radnih mesta, bila odgovarajuća za to radno mesto. Po novoj sistematizaciji koju je doneo tuženi promenjen je naziv radnog mesta. To radno mesto je dobilo naziv „šef službe odvoza i deponovanja smeća“, a za obavljanje tih poslova novi akt o sistematizaciji zahtevao je višu ili visoku stručnu spremu.

Rešenjem tuženog tužiocu je otkazan ugovor o radu zbog prestanka potrebe za njegovim radom do koje je došlo usled organizacionih promena. Ovo rešenje je doneto na osnovu člana 192. stav 1. tačka 1), u vezi sa članom 179. tačka 9) Zakona o radu. U obrazloženju rešenja stoji da je prestala potreba za obavljanjem poslova koje je radio tužilac jer su se izmenili uslovi za obavljanjem poslova, s obzirom na to da se za poslove radnog mesta poslovođe odnosi i deponovanje smeća promenio stepen stručne spreme, pa se za poslove tog radnog mesta, umesto 4. ili 5. stepena stručne spreme zahteva 6. ili 7. stepen stručne spreme. U obrazloženju rešenja još stoji da se tužiocu kod tuženog nije mogao obezbediti drugi odgovarajući posao, odnosno posao koji odgovara njegovoj stručnoj spremi, a ne postoje ni poslovi za koje se zahteva niži stepen stručne spreme koji bi mu se mogli ponuditi.

Pre donošenja rešenja o otkazu ugovora o radu tuženi poslodavac nije ponudio tužiocu da radi na nekom drugom radnom mestu koje odgovara njegovoj stručnoj spremi, ili, eventualno, na nekom drugom radnom mestu za koje se zahteva niža stručna sprema od one koju ima tužilac. Pre nego što će tužiocu

prestatu radni odnos, kod tuženog su se zapošljavali novi radnici sa osnovnom, srednjom i višom stručnom spremom, a i posle prestanka njegovog radnog odnosa tuženi je zapošljavao nove radnike.

Predmet spora pred prvostepenim sudom bilo je poništenje rešenja o otkazu i vraćanje tužioca na rad kod tuženog. Prvostepeni sud je usvojio tužbeni zahtev, a tuženi poslodavac je protiv takve presude izjavio žalbu.

Po oceni Apelacionog suda, žalba je neosnovana. Prvostepeni sud je pravilno postupio kada je, kao nezakonito, poništio osporeno rešenje o otkazu.

U konkretnom slučaju nije prestala potreba za obavljanjem posla. Odredbom člana 171. stav 1. tačka 1) Zakona o radu propisano je da poslodavac može zaposlenom da ponudi izmenu ugovoreni uslova rada radi premeštaja na drugi odgovarajući posao, zbog potrebe procesa i organizacije rada. U konkretnom slučaju tuženi je tužiocu otkazao ugovor o radu iz razloga predviđenih odredbom člana 179. tačke 9) Zakona o radu, a pre otkaza mu nije ponudio zaključenje aneksa ugovora o radu iako su postojali poslovi na koje je mogao da ga rasporedi. Samo u slučaju da tuženi nije mogao da tužiocu obezbedi obavljanje drugih poslova, stekla bi se mogućnost da mu otkáže ugovor o radu. Razlog za prestanak radnog odnosa tužioca nije ispunjen jer su i po novoj sistematizaciji kod tuženog postojala upražnjena radna mesta koja su tužiocu mogla biti ponudena.

Neosnovani su navodi žalbe tuženog da je sud prvo morao da utvrdi da je tuženi bio u obavezi da donese program rešavanja viška zaposlenih, pa je tek onda mogao da utvrdi da je tuženi postupio protivno članu 155. stav 1. tačka 5) Zakona o radu, jer program nije doneo a otkazao je tužiocu ugovor o radu. Naime, kod prestanka radnog odnosa na osnovu člana 179. tačka 9) Zakona o radu prestanak radnog odnosa je najčešće uslovljen organizacionim i drugim promenama i nemogućnošću poslodavca da zaposlenog rasporedi na druge poslove. Pošto po odredbama istog zakona nijedan zaposlenih ne može biti neraspoređen, tuženi je, postupajući u smislu navedene odredbe, bio dužan da najpre pokuša da tužiocu obezbedi obavljanje drugih poslova u ovom preduzeću, pa tek ako ne može da ga rasporedi na druge poslove, može mu otkazati ugovor o radu. Obaveza tuženog da tužioca rasporedi na druge poslove nije uslovljena donošenjem programa rešavanja viška zaposlenih, već ta obaveza proističe iz odredbe člana 179. Zakona o radu. (Presuda Apelacionog suda u Novom Sadu, Gž 1 218/11 od. 3. oktobra 2011)

ПОСЛОДАВАЦ (НЕ) СМЕ ДА ЗНА ОД ЧЕГА МУ РАДНИК БОЛУЈЕ!

(Наставак са стр. 1)

Већ неколико недеља у јавности се расправља о томе да ли је потребно увести редовне систематске прегледе за просветне раднике који раде с децом. Повод за то је случај учитеља из Основне школе „Краљ Петар Први“ у Београду који је оболео од туберкулозе и “подарио” бациле неким од њака у одељењу (14) у којем је предавао. Родитеље њака додатно је забринула информација да је учитељ и ХИВ-позитиван! Лекарски преглед за просветне раднике обавезан је само приликом запошљавања. Касније таква обавеза не постоји. Приликом преласка наставника из једне школе у другу, тражи се да донесе уверење о лекарском прегледу, али не ново, већ оно које је ваљано приликом првог запошљавања.

Пошто радно место у просвети не спада у занимања с повећаним ризиком, послодавци нису дужни да учитеље и наставнике шаљу на систематске прегледе. Како кажу у Управи за безбедност и здравље на раду, чак и да се утврди да је запослени тешко болестан, његов послодавац не сме да зна од чега болује. Лекар може само написати да ли је способан да ради на одређеној позицији или није. Тиме су оболели заштићени од дискриминације. Међутим, таква објашњења

слаба су утеха за родитеље у поменутој школи који стрепе за здравље своје деце и врше велики притисак на оболелог предавача да оде из разредне нставе. Сматрају да би било коректно од учитеља да је директору рекао да је заражен ХИВ-ом, а да је овај требао да га премести на неко друго место које не захтева рад с децом.

„Дискриминација особа заражених ХИВ-вирусом је данас велика па не чуди што те особе не желе да било коме кажу да су заражене“ каже др Јована Костић. „Не постоји никаква законска основа да инфиирани обавести послодавца о томе. Незнање о начину преношења ХИВ-инфекције узрок је стигме према инфииранима“. Што се тиче туберкулозе, то што је учитељ имао болест само значи да су деца била у контакту с бацилом туберкулозе, а вероватноћа да ће се неко од њих разболети је веома мала, максимално десет одсто. ХИВ-инфекције не могу се пренети уобичајеним друштвеним контактима као што је руковање, кашљање или преко предмета, тако да је бојазан да ће инфиирани наставник заразити децу неосновано.

У Министарству просвете кажу да су, по Закону о основама система образовања и васпитања, запослени у образовању дужни да приликом за-

снивања радног односа у образовно-васпитној установи доставе лекарско уверење којим доказују да имају физичку, психичку и здравствену способност за рад с децом и ученицима.

Директор установе није надлежан да процењује здравствено стање просветног радника јер за то није стручан, али има законско овлашћење да, уколико посумња у здравствено стање свог запосленог, пошаље га на лекарски преглед у надлежну здравствену установу. Уколико запослени одбије да се подвргне лекарском прегледу, престаје му радни однос. Међутим, да није увек тако говори случај наставника у Основној школи „Алекса Шантић“ у Степановићеву. Директор школе га је пре неколико година послао на ванредни лекарски преглед, а пошто је наставник то одбио, уручен му је отказ. Но, због неусаглашености наших закона, школа је изгубила спор и морала је да га врати на посао као и да му исплати заостале зарале у вредности 3,3 милиона динара. Пошто школа нема своје паре него се финансира делом из републичке касе, делом из покрајинске а делом из градске, а нико од њих није уплатио новац за тај изгубљени спор, школи је рачун и даље блокиран.

СВЕ СКУПЉА ПРАВДА

• Повећава се ионако висока адвокатска тарифа

• Засад само адвокати могу на суду заступати запослене

Због низа нових правних процедура које доносе бројни нови закони, може се очекивати и допуна адвокатске тарифе. Председник Адвокатске коморе Србије Драгољуб Ђорђевић каже да су управо у поступку измене и допуне нове тарифе, што је у надлежности ове коморе. „Изнамена ће бити предвиђене многе радње адвоката за заступање и поступање које до сада нису била обухваћене и нису биле прецизирани, а поготово имајући у виду последње измене и најновије процесне законе, као што су ЗКП, Закон о парничном поступку, а укључујући и Закон о извршењу и обезбеђењу“, наводи Ђорђевић.

Наиме, бројни нови закони довели су низ нових права, законских могућности и обавеза, па је тако, рецимо, нови Законик о кривичном поступку предвидео могућност да и окривљени са својим браниоцем прикупља доказе за своју страну у истрази. Ти нови моменти у оквиру правне помоћи и заступања биће дефинисани кроз адвокатску тарифу.

Међутим, пошто адвокатска тарифа мора бити јединствена, није могуће да постоји нека нижа тари-

фа за сиромашне грађане. Уз то је, истовремено проблем што су због све компликованијих релација у друштву, категорији сиромашних грађана, која је и најбројнија, нарочито угрожена права, а у разне правне проблеме западају и због немогућности да извршавају своје финансијске обавезе...

„Ми имамо адвокатску тарифу која је јединствена за све грађане. Не можемо правити сегрегацију грађана тако што би једни имали јед-

ну тарифу а други другу јер бисмо аутоматски тиме направили причу која би била у директној супротности с Уставом и једнакошћу грађана у поступању па и код правне заштите“, објашњава адвокат Ђорђевић.

Очекује се да то питање реши закон о бесплатној правној помоћи који предвиђа обезбеђивање новца из буџета, како локалних самоуправа, тако и Републике и других регионалних организација, као и синдиката да би се обезбедила одговарајућа, компетентна и стручна помоћ адвоката лицима која немају новца за то. Нарочито се то односи на кривичне поступке, а колико знамо, и кад је реч о породичним и материјалноимовинским споровима. Наиме, већини осиромашених грађана који оскудевају у свему, почев од посла и нормалних прихода до хране, адвокатске услуге су недостижне. Зато је држава та која мора да води рачуна о томе да се грађанима, који не могу да приуште из сопствених пара, обезбеди и одговарајућа бесплатна правна помоћ. Можда ће то бити прилика да се синдикалне правне службе поново „врате у седло“ из ког су и својом заслугом и испале и поново законски дођу у прилику да могу опет (наравно бесплатно) на судовима заступати запослене и своје чланове што им је у овом тренутку законом о парничном поступку (надамо се привремено) суспендовано.

Ценовник одбране

Актуелна тарифа за одбрану у кривичном поступку, заступање приватног тужиоца и оштећеног с једним започетим сатом, као и за саслушање у полицији, радњу препознавања осумњиченог у преткривичном поступку пред ОУП-ом, износи 10.500 динара за дело с казном до три године затвора.

- Ако је реч о делу за које је забрањена казна од три до пет година, тарифа је 18.000 динара, а 31.500, односно 39.000 динара за казне од пет до десет година, те преко десет година затвора.

- Тарифа за разговор с окривљеним у притвору или затвору или поверљив разговор је, у зависности од дела, од 6.000 до 20.000 динара.

- За одговор на оптужницу, на жалбу,

као и жалбу оштећеног, тарифа је, такође у зависности од казне забрањене за дело, од 9.000 до 37.500 динара, а за остале поднеске од 4.500 до 18.500 динара.

- У имовинским споровима, рецимо за ометање посета, тарифа за поднесак је 9.000 динара, за жалбу 18.000, рочиште 10.500, а за одложено рочиште 6.000 динара.

- У породичним парницама тарифа за поднесак је 11.500 динара, за жалбу 22.500, за рочиште 12.750... Али, треба увек рачунати и на бројне друге трошкове у кривичним поступцима, као и на то да у парници онај ко губи плаћа све трошкове поступка и друге стране.

- Тарифа за поднесак у уставним споровима је 37.500, за жалбу 75.000 динара, рочиште 39.000, а кад је одложено 12.750 динара.

МАТУРСКИ ТЕСТ ЗА 1.000 ДИНАРА!

Неколико родитеља тврди да су се испред школа у уторак 19. јуна продавали тестови из математике, упркос строгом чувању. Деца све три комбинације теста могла да набаве на улици, информације наводно процуриле из процеса штампе Тест из математике који су полагали мали матуранти могао је да се купи испред појединих београдских школа, тврди неколико родитеља свршених осмака који су се јавили редакцији „Новости“. Као доказ донели су три комбинације тестова, од којих се свака плаћала по хиљаду динара, а деца су их куповала на улици ис-

пред школа. У једном од три теста задаци су идентични оном који су мали матуранти полагали пре два дана. Да ли су аутентична и остала два може да утврди само Министарство просвете и науке. Та два теста, иначе, требало је да остану закључана, јер су њаци могли да виде само ону комбинацију коју је министар Жарко Обрадовић „извукао“ тог дана, док су остале две запечатене у сигурносним кесама, попут оних у којима се транспортује новац. Родитељи који су се јавили редакцији кивни су због овог случаја и тврде да су задаци „процурили“ не из школа, већ пре процеса штампе. Јер, на при-

мер, комбинација број један, коју су деца полагала, у уличној верзији је тест број три, али су задаци и њихов распоред идентични.

„Све три дојаве за могуће фалсификате и злоупотребе теста из математике добијене од директора једне школе, грађанина који се представио као родитељ једног осмака, као и новинарке једног дневног листа проследили смо Министарству унутрашњих послова Републике Србије на даљу проверу“, потврдио је за „Новости“ мр Зоран Костић, помоћник министра просвете и науке за основно и средње образовање.

KAKO POVEĆATI KVALITET DOKTORSKIH STUDIJA

Piše: *Dragoš Cvetković*

Ministarstva nadležna za nauku već desetak godina s pravom poklanjaju pažnju mladim istraživačima, u okviru naučnih projekata Programa osnovnih istraživanja. Mladi stručnjaci koji su upravo diplomirali uključuju se, uz minimalne uslove, u naučne projekte i finansiraju do tridesete godine života, ali bez definisanih obaveza i bez kontrole postignutih rezultata.

Izostanak kontrole rada omogućava onim nesavesnim (mali deo) da sedam godina dobijaju „džeparac“ a ne bave se naukom, a one koji rade usporava ili „uspavljuje“. Gore od toga, rukovodioci naučnih projekata i potencijalni rukovodioci doktorskih disertacija se, u suštini, oslobađaju odgovornosti za rad mladih istraživača pa se prečutno stvara atmosfera u kojoj ni doktoranci ni

potencijalni mentori ne vide potrebu da se ozbiljno radi. S druge strane, rukovodioci projekata rado primaju mlade istraživače u svoje projekte, jer dobijaju za njih određena sredstva.

Potpisani je sa odobravanjem primetio u dokumentu „Akt o izboru, vrednovanju i finansiranju Programa osnovnih istraživanja... za ciklus istraživanja u periodu 2011-2014“ u članu 7. odredbu po kojoj će Ministarstvo prosvete i nauke preko svojih matičnih naučnih odbora kontrolisati rad mladih istraživača tako što će matični odbori na kraju svake godine tražiti od rukovodilaca projekata izveštaje o radu mladih istraživača i na osnovu njih odobravati produženje finansiranja u narednoj godini. Nažalost, ova mera nije sprovedena na kraju 2011, odnosno početkom 2012. godine, pa je desetogodišnja politika ignorisanja rada mladih istraživača produžena za još jednu godinu. Smatram da nije kasno da matični naučni odbori zatraže izveštaje o radu mladih istraživača za 2011. godinu, a da se za kraj 2012. godine najavi striktnija kontrola u skladu sa čl. 7. pomenutog akta. Ova lako sprovodljiva administrativna mera bi pokrenula rukovodioce projekata i potencijalne mentore da svojim mladim kolegama ponude atraktivne i pogodne teme doktorskih disertacija i time olakšaju rad doktorandima, uz podizanje kvaliteta tog rada.

**profesor matematike u penziji, redovni član SANU*

„DA KOMŠIJI KRAVA BUDE ZDRAVA“

Univerzitet u Beogradu u avgustu na „Šangajskoj listi“

Piše: *prof. dr Veljko Milutinović*

Ovo je jedan od onih slučajeva kada Srbi treba da se mole da komšiji ne crkne krava, nego da poživi. Naime, to što Beograd ima 800 naučnih radova više u odnosu na Zagreb i 550 više u odnosu na Ljubljano, po logici stvari, donosi nam plasman na „Šangajskoj listi“ 500 univerziteta u svetu, sa sigurnošću samo ako Zagreb i Ljubljana ostanu na listi, onda teorijski gledano, taj višak nama ne garantuje ulazak na listu, jer je moguće da je dovoljno drugih univerziteta, možda, odmaklo za više od plus 800.

U svakom slučaju, treba se nadati da ćemo ući. I lepo bi bilo da se to deci za mandata rektora prof. dr Branka Kovačevića koji je nadahnuo mnoge da s velikim entuzijazmom prionu na posao da bi se stiglo do ovog cilja. Treba, takođe, odati priznanje i čelnicima Ministarstva

prosvete i nauke (prof. dr Radivoje Mitrović, državni sekretar, i prof. dr Tibor Sabo, pomoćnik ministra) koji su učinili da kriterijumi za napredovanja postanu stroži, i da se takvima održe, što je mnogo pomoglo. Ne smemo zaboraviti ni prorektora Voju Lekovića, od kojeg je pošla prva formalna inicijativa na Beogradskom univerzitetu, kao ni akademike Đorđa Šijačkog i Nikolu Hajdina, predsednika SANU, a ni prof. dr Veru Dondur, predsednicu Nacionalnog saveta za nauku. Prof. dr Đula Mešter, alumnus Beogradskog univerziteta, profesor na Segedinskom univerzitetu, dao je značajan doprinos u afirmaciji ovog važnog cilja. Prof. dr Božidar Radenković s FON-a i asistent Veljko Jeremić sa istog fakulteta pomogli su u domenu primene naučnih metoda u procesu evaluacije trajektorije kojom se kreće naš najveći univerzitet. Naravno, sve je počelo od „Politike“ i našeg uglednog novinara Stanka Stojiljkovića, koji se još 2005. samo dve godine nakon obelodanjivanja prvog izdanja „Šangajske liste“, zapitao zašto na njoj nema Beograda, ili nekog drugog iz Srbije.

Ipak, najznačajniji doprinos dolazi od onih koji su stvorili sve te značajne radove, a to su kreativni naučni poslenici na univerzitetu. Ali, kad i ako uđemo, ne treba se preterano radovati, jer je u pitanju „igra sa multim zbirom“ (zero sum game) i mnogo je lakše ući na „Šangajsku listu“ 500 najboljih nego ostati na njoj.

**Elektrotehnički fakultet, Beograd*

PRIBLIŽAVANJE DRŽAVNIH UNIVERZITETA FILOZOFIJI PRIVATNIH

Piše: *Vladimir Pavlović**

Povodom kontroverzi oko statusa privatnih univerziteta u Srbiji i njihovog pokušaja da se studenti tih fakulteta izjednače u pravima sa studentima državnih univerziteta, podsetio bih na jedno mišljenje o tom problemu koje su izrekli predsednici (rektori) francuskih državnih univerziteta prilikom posete Univerziteta u Beogradu još 2000. godine. Naime, u razgovoru kome sam prisustvoao i u njemu učestvoavao, a koji je tom prilikom vođen na Filološkom fakultetu u Beogradu, nekoliko naših profesora postavilo je francuskim kolegama pitanje kakav je njihov stav prema privatnim univerzitetima. Njihov odgovor je bio vrlo jasan i decidan: u kontinentalnom delu Evrope, dakle u najvećem broju evropskih zemalja, visokoškolsko obrazovanje počiva na državnim univerzitetima kao okviru i osnovi garantovanih prava na jednak pristup besplatnom obrazovanju. Na svim francuskim državnim univerzitetima

velika matura ima vrednost prijemnog ispita, a prva godina studija je u stvarnosti onaj filter koji kod nas predstavlja odavno obesmišljeni prijemni ispit. Na osnovnim studijama student plaća oko 200 evra godišnje na ime upisnine, osiguranja i članstva u univerzitetskoj biblioteci. U Francuskoj na više od 60 miliona stanovnika postoji samo šest privatnih univerziteta. Reč je o zanemarljivo malom broju studenata u odnosu na one na državnim univerzitetima.

Privatni univerziteti su pre svega biznis, i to onaj koji u zemljama u tranziciji najuspešnije izmiče surovosti ekonomske krize, s obzirom na stalnost potražnje i na spremnost studenata i njihovih roditelja na finansijsku žrtvu u očajničkoj potrazi za kakvom-takvom diplomom. Za mlade ljude indeks je makar iluzija neke sigurnije budućnosti, a za državju je svaki upisani student jedan građanin manje u kategoriji nezaposlenih. Rezultat je približavanje državnih univerziteta filozofiji privatnih: školarina za „samofinansirajuće“ studente na državnim univerzitetima već se približila onoj na privatnim, približili su se i ispitni kriterijumi i objektivni kvalitet stečenih znanja. Otuda i pokušaj institucionalizacije tog flerta privatnih i državnih univerziteta – privatni bi da naplate troškove „produženog boravka“ koji delom preuzimaju na sebe, a država bi da to rasterećenje plati novcem poreskih obveznika. Sama kategorija „samofinansiranja“ je sumnjive ustavnosti, a etički je neodbranljiva: jer ako je prijemni ispit filter za pristup besplatnim studijama, ali se oni koji taj filter ne prođu ipak upišu uz hiljadu evra školarine, kao se to onda zove?

**lektor za francuski, Beograd*

УМЕСТО ДА РЕФОРМИШЕМО, ДЕФОРМИШЕМО ШКОЛСТВО

(Наставак са стр. 1)

„Проблеми саплићу високо школство, а ми се и даље правимо као да их нема. Од идеје да се оно реформише дошли смо до тога да се у пракси деформисало. Примера има на претек и то је дефект читавог система. Тачније, високо школство и образовање су, речником теоретичара, подсистема а не сами себи сврха – ако они не раде добро, друштво у целини трпи. Ми смо, као, прихватили Болоњску декларацију, али смо од ње направили српску верзију и потом почели да бацамо дрвље и камење на Болоњу као да је она због тога крива“, каже др Миклош Биро, професор Филозофског факултета у Новом Саду.

„По Болоњи се тачно зна колико кредита значи колико часова, колико бодова је литература... Студенти се не пате с огромним предметима, који су негде били чак и четворосеместрални.

Један семестар – један курс, положи и иди даље.

На пример, код нас је на психологији пролазност преко 95 посто, слично је и на англистици. Значи, добри ђаци који су прошли кроз филтер пријемног испита, постали су сјајни студенти. Они не падају на годину, према томе није тачно да Болоња није успела; она није успела само код лоших студената. Наравно, то не значи да нема професора који и сами нису схватили шта је то курс и шта значи кредитни систем. Наш специјалитет је 3+1+1, док свугде у свету постоји систем 3+2. Три године студирања су бачелор ниво, додатне две године су мастер. Али пошто смо ми имали четворогодишњи систем, многи факултети нису хтели да мењају нешто драматично, па су придодали само годину за мастер. То је била већина којој су се приклонили

и остали, па смо у нашем образовном систему добили нешто што не постоји нигде на свету. А, то је да имамо трогодишње основне студије, четворогодишње дипломске студије без дипломе, и још једну годину за мастер – где се добија диплома. Најчешће су они који имају четворогодишње студије њима додали пар курсева и тако направили мастер. Али, усмеравање на струку мора бити барем две године и не може се постићи за годину. Једини разлог за укидање излаза са три године је што ти људи немају где да се запосле, јер то није формирана професија“, каже др Биро.

ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ У ХАВАРИСАНОМ СТАЊУ

Високо школство Србије у хаварисаном је стању, слажу се учесници панел дискусије о високом образовању коју је у Медија центру организовао недељник НИН, али нећемо се, изгледа, лако договорити о томе како се та хаварисана кола поправљају. - Једино добро које нам је остало младе су генерације, а једино што можемо да им пружимо јесте високо образовање. Болоња је била прилика да прекинемо праксу неефикасног студирања, да студента заиста поставимо „у центар процеса“, али је то остало декларативно“, рекла је Вера Дондур, председница тима стручњака за реформу високог образовања, током првог дела дискусије, посвећене положају српског високог школства у европским оквирима.

Србијанка Турајлић духовитом је „Power point“ презентацијом пластично показала шта је пошло наопако у српској Болоњи „Проблеми не потичу од тога како смо Болоњу замислили, већ од тога да смо по обичају искривили замислило, како не бисмо морали ништа да радимо. Направили смо на крају „ни рибу, ни девојку“ – ово није ни Болоња, ни наш стари систем, који је барем производио врхунске научнике“, рекла је Турајлићева.

Предраг Лазетић, директор Центра за образовне политике, скренуо је пажњу на неправедан систем финансирања, без освртања на имовинско стање студента. Тако на буџету најчешће заврше гимназијалци, којим махом потичу из породица чије је финансијско здравље боље од оних из којих долазе други средњошколци.

ДРАЊЕ БУДУЋИХ БРУЦОША

Будући бруцоши мораће само за полагање пријемног испита на појединим факултетима да плате и до 12.000 динара, предвиђају ценонивници високошколских установа. На већини факултета цена пријемних испита је од 6.000 до 7.000 динара У Министарству просвете и науке кажу да се не може све прописати законом и да је ово питање морала. „Цене које су факултети одредили јесу непримерене. Факултети буквално све наплаћују студентима, јер треба издржавати огромну администрацију. Буквално на факултетима данас имамо на 100 наставника још толико људи запослених у администрацији. То нико не може да финансира. Инсистирао сам на томе да се дефинише да ли то што држава уплаћује за буџетске студенте подразумева и полагање пријемног испита. Факултети се оглушују и даље наплаћују свима пријемни“, револтиран је проф. др Радивоје Митровић, помоћник министра просвете задужен за високо образовање.

СВЕ ВИШЕ УНИВЕРЗИТЕТА, СВЕ МАЊЕ ДИПЛОМА

На Међународни дан писмености, 8. септембра прошле године, објављено је да у Србији има 1,3 милиона неписмених или људи који немају основну школу, а најновија истраживања указују да је Србија на европском зачељу према проценту високообразованих. Да ствари буду још алармантније, држимо и треће место на светској листи „одлива мозгова“. Статистика говори прецизним језиком - поражавајући је податак да према попису из 2002. године у Србији 7,7 одсто становништва нема завршену ни основну школу, основно образовање има 23,9 одсто, проценат свршених средњошколаца је 41,1, док се са вишим и високом образовањем може похвалити свега 11 процена становника. Учешће неписмених износило је 3,45 одсто. Ректор Универзитета у Београду Бранко Ковачевић не верује ни да ће најновији попис дати боље резултате и претпоставља да ћемо остати на око десет одсто високообразованих, ако рачунамо и грађане са завршеним вишим школама. Европска унија је својим чланицама поставила циљ - петина високообразованог становништва до 2020, односно 40 одсто становништва са факултетском дипломом до 2040. године. У Србији тренутно ради чак 15 универзитета са дозволом за рад - осам државних и седам приватних.

Пре две године обелодањен је податак да је Србија једина земља у Европи у којој број високообразованих опада. Отварање великог броја приватних факултета статистички је поправило слику о броју дипломираних, али не и структуру кадрова.

РАСПОРЕД ЧАСОВА НА ШТЕТУ ЂАКА!

Наставници често праве распоред часова према себи, а на штету ђака, кажу у Инспекцији Министарства просвете. Предмета у школама има много, па је и израда доброг распореда часова, који ће одговарати свима, често неизводљива, кажу запослени у школама. Иако се распоред мења током школске године, распореди су увек пунги, па има дана од којих ђаци стрепе, али и оних када им време брзо прође. Поједини ђаци кажу да је проблем што се распоред прави онако како наставницима одговара. Запослени подсећају да предмета има много, па је и израда доброг распореда часова који ће одговарати свима, често неизводљива. У Инспекцији потврђују оно што и сама деца примећују, да наставници често направе распоред према себи, а на штету ђака. „Деси се да професор током радне недеље себе ослободи једног радног дана, а има пун фонд часова. У свим овим случајевима налажемо директору као одговорном лицу да то исправи“, истиче Велимир Тмушић, начелник Инспекције Министарства просвете и науке. Инспектори кажу да иако не постоји подела на тешке и лаке предмете, обавезе треба да буду што правилније распоређене. У данима када деца већ имају шест часова, кажу, не би требало да буде било каквих додатних часова.

SVE ISTO: ZARADE SKOČILE, DINAR PAO

• Kad podmirimo obavetaze ne ostane ni cvancik • Srbija preživljava s 10.115 dinara mesečno • Naftašima plata skočila za 50.000 dinara • Odeća i elektronika skuplje nego u EU • Prosečna neto zarada u aprilu 42.215 dinara (- nominalno 4,1% veća, realno za 3,5 odsto • Pre četiri godine, u julu 2008, prosečna plata je bila 421 evro, ove godine oko 360 evra

Aprilske plate u Srbiji u proseku su iznosile 42.215 dinara, i bile su veće nego u martu, kada su zaposleni kući odneli 40.560 dinara. Zarade u aprilu, pogurali su rast minimalca, isplata regresa za godišnji odmor u mnogim firmama i - ponovo deblje kovertu u javnom sektoru, ali prava slika Srbije, kada je o platama reč, može se videti tek kada se pogleda koliko njen svaki stanovnik zaradi. A posmatrano iz te perspektive, slika je veoma tamna, naročito za one koji ne žive u Beogradu i Novom Sadu. Crmi se na primer, stanovnicima Opova koji mesečno po glavi stanovnika imaju prihode tek 1.852 dinara. S druge strane, Novosađani imaju jedanaest puta više - po 20.723 dinara! - Kada se prosečne plate pomnože brojem zaposlenih i podele brojem stanovnika dobijamo prosečne zarade po stanovniku koje su gotovo jednake u Novom Sad i u Beogradu i upola manje u ostatku Vojvodine i Centralne Srbije. Opovo sa 568 zaposlenih je ubedljivo na dnu liste, a sa po 1.825 dinara po stanovniku od plata. Vojvodani, kojih je inače zaposleno 460.588, u proseku su u aprilu zaradili 42.097 dinara.

Posmatrano po stanovniku aprilska plata u Vojvodini iznosila je 10.115 dinara i bila je niža od srpskog proseka - na nivou Srbije prosek je iznosio 10.115 dinara. Novosađani su tog meseca imali zaradu, bez poreza i doprinosa, od 51.544 dinara, dok su Beograđani zaradili nešto više - 51.759 dinara. Među vojvodanskim opštinama koje su po zradama u aprilu bile u vrhu table je Vršac sa 59.051 dinara. Stanovnici ove varoši, pojedinačno, imali su 14.322 dinara. Senčani su, recimo, zaradili 12.248 dinara, Pančevci 12.242 dinara, Subotičani 9.990 dinara... Prosek po glavi stanovnika Novog Bečevca je bio 4.476 dinara, Žablja 4.343... U Staroj Pazovi je, recimo, prosečna plata bila 27.517 dinara, a pojedinačno su njeni stanovnici imali 5.379 dinara. U Beloj Crkvi plate su bile nešto tanje - 27.258 dinara, a „po glavi“, iznosile su 3.692 dinara. U donjem delu vojvodanske lestvice je, recimo, Plandište. Ova varošica ima 11.334 stanovnika, a 2.108 ih ima posao. Prosečna plata u Plandištu je 25.556 dinara, a po stanovniku iznosi 4.755 dinara. U Titelu je, uopšteno gledano, zarada bolja - 29.848 dinara, a pojedinačno, svaki stanovnik ima 3.183 dinara. Titel ima 15.554 stanovnika, a zaposlenih 1.659. Opovo, sa 1.825 dinara po stanovniku je na samom dnu, i u Vojvodini i u celoj Srbiji. Iznad ovog banatskog mesta su Doljevac, Malo Crniće, Ražanj, Merošina... Žitelji ovih mesta mesečno imaju od 2.334 do 2.382 dinara.

Poslednji statistički snimci pokazuju da su razlike u prosečnim primanjima u Srbiji sve veće. Odnosno, Beograd, Novi Sad i nekoliko većih gradova rastu brže, a ostatak zemlje tone. I kada je reč o stopi rasta, i o platama, i o učešću u BDP-u zemlje... A kada govorimo o broju zaposlenih drugi put zaredom beležimo povećanje, što je dobar pokazatelj. Međutim, to je i ciniočno jer kad god političari krenu u predizbornoj kampanji, privreda žvigne. Nema ih, naime, da privredni del prave štetu, imaju druga posla. Tako sada imamo blago oživljavanje, nakon 15-16 meseci kada se broj zaposlenih smanjivao.

Prosečna neto zarada u Srbiji u aprilu je bila 42.215 dinara i u odnosu na prethodni mesec nominalno je veća za 4,1 odsto, a realno za 3,5 odsto, saopštio je Republički zavod za statistiku. U martu smo prosečno zaradili, da podsetimo 40.560 dinara. Kada se plate preračunaju u stranu valutu, ispada da je prosečna zarada bila oko 365 evra, dok je martovska bila možda za evro ili dva niža. Prosečna zarada sa porezima i doprinosima iznosila je 58.465 dinara, što je u odnosu na mart nominalno više za 4,2 odsto, a realno za 3,6 odsto. U odnosu isti mesec lane, prosečna neto zarada u aprilu je nominalno veća za 7,4 odsto, a realno za 4,6 odsto, dok je prosečna bruto zarada nominalno veća za 7,2 odsto, a realno za 4,4 odsto. Iako ekonomska nauka obično tvrdi suprotno, ovi podaci možda kriju i deo odgovora na pitanje zbog čega je domaća valuta klizala tokom maja. U uslovima kad je bruto domaći proizvod manji nego lane, produktivnost stagnirala, izvoz pada, a što je najgore inflatorna očekivanja značajna, aprilsko povećanje plata moglo je jednim delom uticati na pad dinara tokom maja. U svakom slučaju kada se sve sabere, sve ostaje isto s tom razlikom što su oštećeni svi oni koji ne rade u javnom sektoru i kojima plate u aprilu povećane i nisu. - Bez obzira na nominalno i realno kretanje zarada u aprilu 2012 godine, od

preko 42 hiljade u proseku taj nivo ne bih mogao značajno uticati na visinu kursa. Međutim, prosek je neka sasvim imaginarna kategorija u našim uslovima i ne treba isključiti mogućnost da ovaj nivo zarada ne utiče na kurs. Sigurno je da određen broj zaposlenih imaju višestruko veće zarade od proseka i oni mogu biti određena ciljna grupa koja značajnije može da se javi na tržištu tražnje deviza (evra).

Ne treba ni tu pretpostavku odbaciti da je rast nominalnih i realnih zarada određenog sloja stanovništva u situaciji kada već nastupaju očekivanja u pogledu rasta kursa utiče na povećanu tražnju. Fluktuacije kursa su već na nivou kada se mogu formirati značajna racionalna očekivanja u vezi daljeg rasta kursa i sasvim prirodno je da se javi povećana tražnja u spekulativne ili svrhe očuvanja realne vrednosti imovine (strah od inflacije i dalje depresijacije dinara). U svakom slučaju da se monetarne i ekonomske prilike menjaju nagore tako da je moguće da u narednom periodu dođe do dalje eskalacije problema vezanih za dalju depresijaciju dinara Republički zavod za statistiku dalje je saopštio i da je prosečna zarada bez poreza i doprinosa u periodu januar-april 2012. nominalno veća za 10,2 odsto, a realno za 5,9 odsto u odnosu na isti period lane. U tom četvoromesečnom periodu, prosečna zarada sa porezima i doprinosima u odnosu na isti period 2011. nominalno je veća za 9,9 odsto, a realno za 5,6 odsto.

Ako poredimo plate i standard koji smo imali pre četiri godine sa sadašnjim, može samo da nas zaboli glava. U trenutku kada je evro bio najslabiji, u julu 2008. i iznosio 78,5 dinara, prosečna plata je bila 33.058 dinara, odnosno 421 evro. Prosečna plata ove godine iznosila je oko 40.000 dinara, i moglo je za nju da se kupi oko 360 evra. A cene namirnica i drugih potrepština i u ovom mesecu rastu, raste i evro te se mogu očekivati samo nova poskupljenja. Doduše, prema poslednjoj statistici porasle su nam i plate, ali aprilskih oko 42.000 ne mogu se posmatrati kao „obične“ zarade jer je u mnogim firmama isplaćen regres za godišnji odmor, a pogurao ih je javni sektor.

Elem, sa prosekom smo 2008. godine mogli da podmirimo troškove potrošačke korpe, a sada nam je potrebna barem jedna i po zarada. Na trepuz trošimo više od 40 odsto kućnog budžeta, a za stanovanje, struju, gas, voda, prevoz čak 27 odsto prihoda u domaćinstvu. Recimo, prosečan račun za stan od 50 kvadrata 2008. bio je 3.000 dinara, a sada dva puta toliko. Upravo to su pravi pokazatelji našeg životnog standarda. Kada podmirimo tpeze i platimo račune ostane tek pokoji cvancik. A gde smo spram Evrope najbolje govori podatak da je prošle godine u proseku na hranu domaćinstava u EU odlazilo 14,1 odsto kućnog budžeta. Budući da prosečno domaćinstvo u Srbiji za hranu troši skoro polovinu porodičnih prihoda, za druge izdatke, kao što su kultura, rekreacija, odlazak u restoran... ostaje i po nekoliko puta manje nego što je uobičajeno u zemljama Evropske unije, u kojima je hrana manje bitna stavka od komunalija. Jedinje zemlje EU u kojima se, poput Srbije, na hranu troši više nego na stan su Litvanija, Malta, Portugal i Rumunija, pokazuju podaci evropske statistike, odnosno Eurostata. Zbog toga prosečnom srpskom domaćinstvu koje mesečno troši oko 48.000 dinara ostaje tek svaki deseti dinar za kulturu i rekreaciju, odlazak u restoran ili obnavljanje nameštaja. Srbija je, na prvi pogled, u prednosti kad su u pitanju troškovi za stanarinu, vodu, struju i grejanje, na koje u Srbiji odlazi oko 15 odsto, a u EU skoro četvrtina izdataka. U strukturi potrošnje srpskih domaćinstava, na kupovinu odeće i obuće otpada 4,8 odsto.

Pomenimo, potrošnja domaćinstava u prvom tromesečju ove godine je, prema procenama, ostvarila neznan rast od 0,1 odsto desezonirano i pozitivno uticala na BDP, navedeno je u Izveštaju NBS o inflaciji. Na rast potrošnje ukazuje rast prometa u trgovini na malo, kao najznačajniji indikator, koji je, prema proceni NBS, u prvom kvartalu porastao za tri odsto desezonirano. Realni prihodi domaćinstava po osnovu zarada, penzija i socijalnih primanja, kao osnovni izvor finansiranja potrošnje, ostvarili su rast u prvom tromesečju, čemu je najviše doprineo porast zarada. Reklo bi se - ohrabrujući podaci. Ali, u to je teško verovati one koji žive od srpskog proseka. Prema podacima RZS, domaćinstva u Srbiji koja u proseku imaju skoro tri člana u 2011. godini su mesečno raspolagala sa skoro 52.000 dinara.

Najviše aprilske prosečne zarade u Srbiji imali su zaposleni u proizvodnji koksa i derivata nafte, reklamiranju i istraživanju tržišta, programiranju, konsultatskim delatnostima... U oblasti proizvodnje koksa i naftnih derivata plata bez poreza i doprinosa je iznosila 132.119 dinara i bila je čak za 49.819 dinara veća od martovske. Bezmalo toliko za mesec dana porasle su i plate programera i konsultanata. Oni su u martu imali 69.345 dinara, a u aprilu čak 117.521 dinar. Zaposleni u državnoj upravi i obaveznom socijalnom osiguranju su po poslednjem merenju zaradivali 52.866 dinara, a u martu 49.945. U eksploataciji sirove nafte i prirodnog gasa aprilska zarada iznosila je 117.432 dinara, a u martu je bila 80.045 dinara. U oblasti snabdevanja strujom i gasom statistika je u aprilu zabeležila smanjenje plata sa 79.679 dinara na 68.267 dinara. I u obrazovanju su aprilske kovertu bile tanje - sa martovskih 40.029 pale su na 39.686 dinara.

U Srbiji su cene energenata, kao i poštanskih usluga i telefona, u 2011. godini bile najniže među 37 evropskih zemalja, dok su cene obuće, odeće i elektronskih uređaja iznad proseka Evropske unije i više nego u većini zemalja regiona i bogatijih zemalja, kao što su Francuska, Velika Britanija i Italija. Cene su u 2011. godini bile na 57 odsto proseka EU, što je pet procenata više nego 2010, ali razlike su velike u zavisnosti od kategorije, objavio je evropski statistički zavod Evrostat. U odnosu na EU, u Srbiji su najjeftinija alkoholna pića i cigarete - 53 odsto evropskog proseka, što je za tri procenta više nego prethodne godine, ali je i dalje Srbija u tom segmentu skuplja samo od Makedonije i Albanije. Izveštaj pokazuje da je prošle godine indeks cena hrane i bezalkoholnih pića u Srbiji bio na 72 odsto evropskog proseka, dok je prethodne godine bio na 65 odsto, i po ovom kriterijumu hrana je jeftinija u Bugarskoj, Albaniji, Rumuniji i Poljskoj. Kada je reč o odeći i obući, Srbija je sada iznad proseka EU, jer su cene prešle prosek za jedan i tri procenta.

Ono po čemu je Srbija ubedljivo najjeftinija su struja, gas i druga goriva sa indeksom cena od 48 odsto evropskog proseka, što je blagi rast u odnosu na 2010, a u ovom domenu u EU je i dalje najskuplja Danska. Treba imati u vidu i da je plata u Srbiji među najnižima u Evropi, ali ipak viša od bugarske zarade, koja iznosi oko 250 evra.

Izveštaj obuhvata 27 zemalja EU, zemlje kandidate i potencijalne kandidate - Srbiju, Makedoniju, Albaniju, Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu i Tursku, kao i tri članice zone slobodne trgovine sa EU - Island, Norvešku i Švajcarsku.

ИЗБОР ДИРЕКТОРА УСТАНОВЕ

ПИТАЊЕ: Да ли је законита одлука о избору директора предшколске установе коју је донео управни одбор којем је истекао мандат а скупштина општине није именovala нови управни одбор?

ОДГОВОР: Одредбом члана 54. став 2. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 72/09) прописано је да чланови органа управљања установе именује и разрешава скупштина јединице локалне самоуправе. Одредбом члана 55. и 56. истог закона прописано је, између осталог, да мандат органа управљања траје четири године, односно да министар именује привремени орган управљања установе ако га не именује јединица локалне самоуправе до истека мандата претходно именованим члановима органа управљања. Одредбом члана 57. став 1. тачка б) истог закона прописано је да орган управљања установе расписује конкурс и бира директора. У конкретном случају, ако јединица локалне самоуправе није именovala нови, нити је министар именовао привремени орган управљања, орган управљања коме је истекао мандат може да спроведе поступак избора директора, односно обавља послове из своје надлежности у складу са чланом 57. Закона. У том периоду донете одлуке јесу легитимне, чиме се обезбеђује континуитет у раду органа управљања у случају када јединица локалне самоуправе благовремено не именује управни одбор. *(Мишљење Министарства просвете, бр. 119-01-90/2010-07 од 26. фебруара 2010)*

ПИТАЊЕ: Да ли лице са стеченим стручним називом васпитач у предшколским васпитно-образовним организацијама испуњава услов у погледу врсте образовања да на поновљеном конкурс у конкурише за директора школе?

ОДГОВОР: Одредбом члана 59. став 5. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 72/09) прописано је да дужност директора школе може да обавља лице које има одговарајуће образовање из члана 8. став 2. овог закона (...) за наставника те врсте школе и подручје рада, за педагога и психолога, дозволу за рад, обуку и положен испит за директора установе и најмање пет година рада у установи на пословима образовања и васпитања, на-

кон стеченог одговарајућег образовања. Ставом 6. истог члана Закона прописано је да, изузетно, дужност директора основне школе може да обавља лице које има одговарајуће образовање из члана 8. став 3. овог закона (на студијама првог степена (основне академске, односно струковне студије), студијама у трајању од три године или вишим образовањем) за наставника те врсте школе, дозволу за рад, обуку и положен испит за директора установе и најмање десет година рада у установи на пословима образовања и васпитања, након стеченог одговарајућег образовања, ако се на конкурс не пријави ниједан кандидат са одговарајућим образовањем из члана 8. став 2. овог закона. На поновљеном конкурс у кандидати који имају одговарајуће образовање из члана 8. ст. 2. и 3. овог закона, равноправни су.

Одредбом члана 61. став 1. Закона прописано је да вршиоца дужности директора поставља орган управљања до избора директора ако директору установе престане дужност, а није расписан конкурс или орган управљања није донео одлуку о избору, или је министар донео акт којим је одбијено давање сагласности на одлуку органа управљања. Ставом 2. истог члана Закона прописано је да ако орган управљања не постави вршиоца дужности директора у случајевима из става 1. овог члана или не донесе одлуку по поновљеном конкурс у, вршиоца дужности директора поставља министар, у року од седам дана од дана сазнања за наступале разлога за постављање.

Према томе, школски одбор поставља вршиоца дужности директора даном назначеним у одлуци о постављању, при чему се конкурс за избор директора школе, који је расписан након конкурса по коме није изабран директор из разлога што школски одбор није донео одлуку о избору, сматра поновљеним конкурс у.

Сагласно наведеном, лице са стеченим стручним називом васпитач у предшколским васпитно-образовним организацијама не испуњава услов у погледу врсте образовања да конкурише за директора школе на поновљеном конкурс у равноправно са кандидатима који имају одговарајуће образовање прописано чланом 8. ст. 2. и 3. Закона. *(Мишљење Министарства просвете, бр. 610-00-1068/2010-07 од 10. јануара 2011)*

ФИНАНСИРАЊЕ ПРИПРЕМНОГ ПРЕДШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

ПИТАЊЕ: На који начин је уређено финансирање припремног предшколског програма?

ОДГОВОР: Одредбом члана 97. став 4. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 72/09) прописано је да је родитељ, односно старатељ чије дете није обухваћено васпитно-образовним радом у предшколској установи, дужан да упише дете старости од пет и по до шест и по година у предшколску установу, односно основну школу која остварује припремни предшколски програм, с тим да има право да изабере предшколску установу, односно основну школу. Ставом 6. истог члана Закона прописано је да је похађање програма из става 4. овог члана у установи чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе – бесплатно. Одредбом члана 157. став 2. тачка 1) истог закона прописано је да се у буџету Републике Србије

обезбеђују средства, између осталог, и за остваривање припремног предшколског програма у години пред полазак у школу.

Према томе, похађање припремног предшколског програма у трајању од 4 сата дневно је бесплатно за родитеље, што значи да се у буџету Републике обезбеђују средства за плате васпитача у припремног предшколског програму и остваривање програма у години пред полазак у школу. Трошкове исхране деце у групи припремног предшколског програма носе родитељи, који, такође, учествују у финансирању боравка и исхране у вртићу преко 4 сата дневно. Напомињемо да се питања у вези са децом која имају право на бесплатан боравак у вртићу уређују Законом о финансијској подршци породици са децом („Службени гласник РС“, бр. 16/02 и 115/05). *(Мишљење Министарства просвете, бр. 610-00-99/2010-07 од 10. марта 2010)*

СТАТУС ПРИПРАВНИКА

ПИТАЊЕ: Какав је статус приправника који је у радном односу на одређено време?

ОДГОВОР: Чланом 123. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 72/09), између осталог, прописано је да приправнички стаж траје најдуже две године од дана заснивања радног односа. Приправник који савлада програм увођења у посао наставника, васпитача и стручног сарадника има право на полагање испита за лиценцу после навршених годину дана рада. Чланом 8. Правилника о дозволи за рад наставника, васпитача и стручног сарадника („Службени гласник РС“, бр. 22/05 и 51/08), између осталог, прописано је да се провера савладаности програма остварује најраније након годину дана од дана подношења извештаја ментора. Чланом 15. став 1. истог правилника прописано је да установа подноси захтев Министарству за одобравање полагања испита за лиценцу после истека приправничког стажа и савладаног програма, уз сагласност приправника.

Сагласно наведеном, да би установа могла да изврши проверу

савладаности програма, односно поднесе захтев Министарству за одобравање полагања испита за лиценцу приправника, потребно је да је приправник у радном односу у установи. Чланом 132. Закона уређен је пријем лица на одређено време без конкурса и по расписаном конкурс у. Такође, наведеном одредбом прописано је и време трајања радног односа на одређено време. Према томе, уколико установа са приправником заснује радни однос на одређено време у складу са чланом 132. Закона, нема сметњи да приправнику након годину дана рада у установи, а најкасније у року од 15 дана од дана подношења извештаја ментора изврши проверу савладаности програма у складу са чланом 8. Правилника. Ако у конкретном случају приправник у потпуности савлада програм, стиче право на полагање испита за лиценцу, и установа, уз његову сагласност, подноси захтев Министарству за одобравање полагања испита за лиценцу у складу са чланом 15. став 1. Правилника. *(Мишљење Министарства просвете, бр. 152-00-00654/2010-13 од 27. септембра 2010)*

OD BESKUĆNIKA DO HARVARDSKOG DIPLOMCA

Dejvid Bon (18) je imao neobičan životni put od dečaka koji nije imao gde da spava, do diplome prestižnog univerziteta. Kada je imao 14 godina, njegova kuća je uništena od strane bande koji su bili ljuti jer Dejvid nije želeo da im se pridruži. Svi iz kuće su morali da beže i potraže sklonište gde god mogu, jer njihova majka nije mogla da priušti novu kuću. Nekada nije uspevaio da se snađe, pa je spavao na klupama u parku. „Sve ove životne lekcije su me načinile ovakvim kakav sam sada, transformišući moje snove i dopuštajući mi da budem slobodan od okruženja koje je postajalo neproduktivno”, izjavio je Dejvid. Prijatelji i mentori su ga povremeno ugostili sa hranom i toplim krevetom, ali uprkos svemu on je ostao posvećen školi. Primili su ga na preko 20 fakulteta širom zemlje, a on je odabrao Harvard. „Obećao sam sebi da neću plakati. A onda sam shvatio da to svi obećaju pre nego što zaplaču”, rekao je Dejvid.

OBAMA (NA) PISAO OPRAVDANJE ZA ŠKOLU

Kada se 4. juna pojavio u školi, 11-godišnji Tajler Salivan imao je „najmoćnije” opravdanje za izostanak sa nastave koje mu je potpisao predsednik SAD Dečaku koji pohađa peti razred osnovne škole u Ročesteru, u Minesoti, opravdanje je lično napisao i potpisao američki predsednik Barak Obama. Kako prenosi AFP, Tajler je u petak pobeoog iz škole da bi video predsednika koji je došao u posetu jednoj fabrici u susjednom Golden Valeju, a kada je Obama završio govor, dečak mu je prišao da bi ga pozdravio. „Sedeo sam u prvom redu”, rekao je Tajler za američku mrežu En-Bi-Si (NBC), priznajući da je bio „prilično uzbuđen”. „Dobio sam priliku da se rukujem sa njim”, ispričao je dečak, dodavši da ga je predsednik upitao „mora da danas nisi otišao u školu?”. Obama je tada uzeo list papira sa zvaničnim uzglavljem Bele kuće i napisao: „Gospodine Akerman, molim vas da opravdate ovaj dan Tajleru... Bio je sa mnom!”, u potpisu Barak Obama. Tajler je izjavio da se nada da će opravdanje biti uvaženo i da jedva čeka da se njime pohvali drugovima.

DEVOJČICA POSTALA DEČAK

Ajzak (17) je promenu pola iz ženskog u muški započeo sa samo 13 godina, uprkos prvobitnom protivljenju roditelja i vršnjaka osuđivanju. Još od najranijeg detinjstva žudeo je da bude dečak. „Već oko šeste godine bio sam besan na devojčice koje nose roze”, kaže on. Zašto to rade sebi, pitao se. Pošto se na letnjem kampu u šestom razredu predstavio kao muško, uspeo je da ubedi roditelje da nije u pitanju samo prolazna faza. Bili su šokirani kad su na kraju kampa došli po svoju ćerku, a umesto nje zatekli sina, prenosi Daily Mail. Roditeljski par, oboje umetnici, potpuno su otvoreno prihvatili želje svog deteta, pretpostavljajući u početku da jednostavno eksperimentišu. Ali to je bio samo prvi korak na dugom i napornom putu. Najpre su morale da se zaustave pubertetske promene. Uprkos medicinskim i psihijatrijskim stručnjacima koji su podržali Ajzakovu odluku, majka se protivila korišćenju lekova koji bi blokirali pubertetske procese. Smatrala je da treba da prieka još malo. „Instinktivno nisam želela da ugrozi svoj endokrini sistem i rekla sam „ne” – priznaje ona. Stres koji je Ajzak doživio prilikom svoje prve menstruacije, promenio je njeno mišljenje, pa je već početkom sledećeg leta on počeo da koristi lek Lupron. „Odlučio sam se za pilule, iako je verovatno trebalo odmah da počnem sa injekcijama, pošto one imaju jači efekat, ali jednostavno ne podnosim iglu”, priča Ajzak. Na „Jutjubu” je postavio i klip na kom se kroz niz fotografija prati njegova transformacija iz dugokose devojčice u tinejdzera. Internet korisnici su sa velikim odobravanjem ispratili ovaj autoportret.

Međutim, privatna škola na Menhetnu, u koju je išao, nije bila tako blagonaklona. Zahtevali su od njega da javno odgovara na pitanja o svojoj odluci da promeni pol, što je on učinio voljno i otvoreno, ali to ipak nije sprečilo društvo da ga odbaci. „Dve godine nije pozvan ni na jednu rođendansku zabavu ili druženje”, priča njegova majka. U školi su čak odbili njegov predlog da izvede malu prezentaciju o promeni pola na dan posvećen transrodnim osobama.

U svojoj novoj školi, Ajzak je prihvaćen kao dečak. Druži se sa grupom devojčica, čiji roditelji mu, kao dečaku, ne dozvoljavaju da spava kod njih, ističe on ponosno. Izgleda i zvuči kao muškarac zahvaljujući testosteronu koji je počeo da uzima sa 15 godina i mastektomiji koja mu je urađena prošlog leta u Kaliforniji. Njegovi roditelji ne mogu biti ponosniji. Brzo su se navikli na činjenicu da sad imaju sina i uživaju u tome.

DISKRIMINISANA ZBOG „ČUDNE FRIZURE”

Marčela Marino iz britanskog Kenta udaljena je sa snimanja školskih fotografija zbog frizure koju joj je napravio otac, inače profesionalni frizer. Nastavnicima se nije dopala mašna od devojčicine kose, pa su je poslali kući. Kada je saznala da će se tog dana u školi snimati fotografije odeljenja, Marčela Marino je zamolila svog oca, vlasnika frizerskog salona, da joj napravi frizuru sa kojom će izgledati „kao princeza”. Marčelo Marino je zbog toga uvio dugu plavu kosu svoje ćerke u veliku mašnu koju joj je pričvrstio na vrhu glave, prenosi „Dejli Mejl”. Devojčica je, sva srećna, stigla u školu, ali su joj nastavnici odmah rekli da neće moći da se slika jer „ne zadovoljava propise o izgledu”. Marčela je otrčala kući uplakana. „Bio sam šokiran kada se vratila iz škole. Ja sam samo želeo da joj napravim jednostavnu ali elegantnu frizuru. Potpuno sam se razočarao. Razumeo bih takvu reakciju da je njena kosa bila, recimo, ofarbana, ali mislim da bi na ovakav izgled moje ćerke škola trebalo da bude ponosna”, rekao je Marčelo. Portparol škole je objasnio da propisi nalažu da kosa bude vezana „trakom tamne boje kao što je smeđa, teget ili plava” i da su pletenice zabranjene. „Ovo nije bila pletenica, već samo čvor u obliku mašne. Ja to dobro znam, zato što sam frizer”, rekao je Marčelin otac. Škola je na kraju odložila slikanje zbog greške u datumu, ali je upozorila Marčela Marina da ubuduće ne pravi ćerki „čudne frizure”.

NAOČARE ZA MRŠAVLJENJE

Japanski istraživači sa Univerziteta u Tokiju razvili su naočare za koje kažu da će pomoći ljudima da smršaju. Naočare koriste kompjutersku tehnologiju koja kod korisnika stvara privid da jedu mnogo veće i ukusnije porcije. One imaju malu ugrađenu kameru koja daje uvećan prikaz hrane, zavaravajući tako mozak pogrešnom percepcijom. Naočare mogu i da promene ukus jela pomoću cevčice koja direktno šalje ugodan miris u nos, tako da hrana deluje ukusnije. Novi „asesoar” je ispitivan na grupi volontera koji su pojeli skoro 10 odsto manje hrane od onih koji nisu nosili naočare. „Način kako da prevarimo razna čula ili kako da pomoću kompjutera utičemo na njih je veoma važan za proučavanje virtualne realnosti”, kazao je za AFP vođa istraživanja prof. Mičitaka Hirose, ističući da je „realnost u našem mozgu”. Japanski naučnici još ne planiraju da komercijalizuju svoj izum, ali nameravaju da istraže da li ljudi koji žele da smršaju mogu da koriste ove naočare.

TINEJDŽER REŠIO NJUTNOV PROBLEM

Šesnaestogodišnji Nemač prvi je rešio matematički problem koji je postavio Isak Njutn pre više od 300 godina. Šurja Rej, tinejdzera rođen u Indiji, našao je rešenje za dva problema kretanja čestica koje su fizičari do sada uspevali rešiti samo uz pomoć jakih računara. Njegovo rešenje znači da će naučnici sada sami moći da izračunaju model bačene lopte i predvideti kako će se ona odbijati od zidova i gde će pasti. Dečak je rekao da je rešio problem s kojim su se matematičari borili više od tri veka dok je radio na školskom projektu. Rej je dobio naučnu nagradu za svoje napore, a nemački mediji su ga nazvali genijalcem. Rejeva porodica preselila se u Nemačku kad je njemu bilo 12 godina nakon što je njegov otac, inženjer po struci, tamo dobio posao. Rej je rekao da mu je otac usadio „glad za matematikom” i da ga je naučio da rešava matematičke probleme kad mu je bilo šest godina. Ovaj nadareni tinejdzera nije znao ni reč nemačkog jezika kada je došao u zemlju, ali mu je ubrzo preporučeno da preskoči dva razreda, što je bez problema i učinio, pa ovih dana polaže završne ispite u srednjoj školi, dve godine pre svojih vršnjaka.